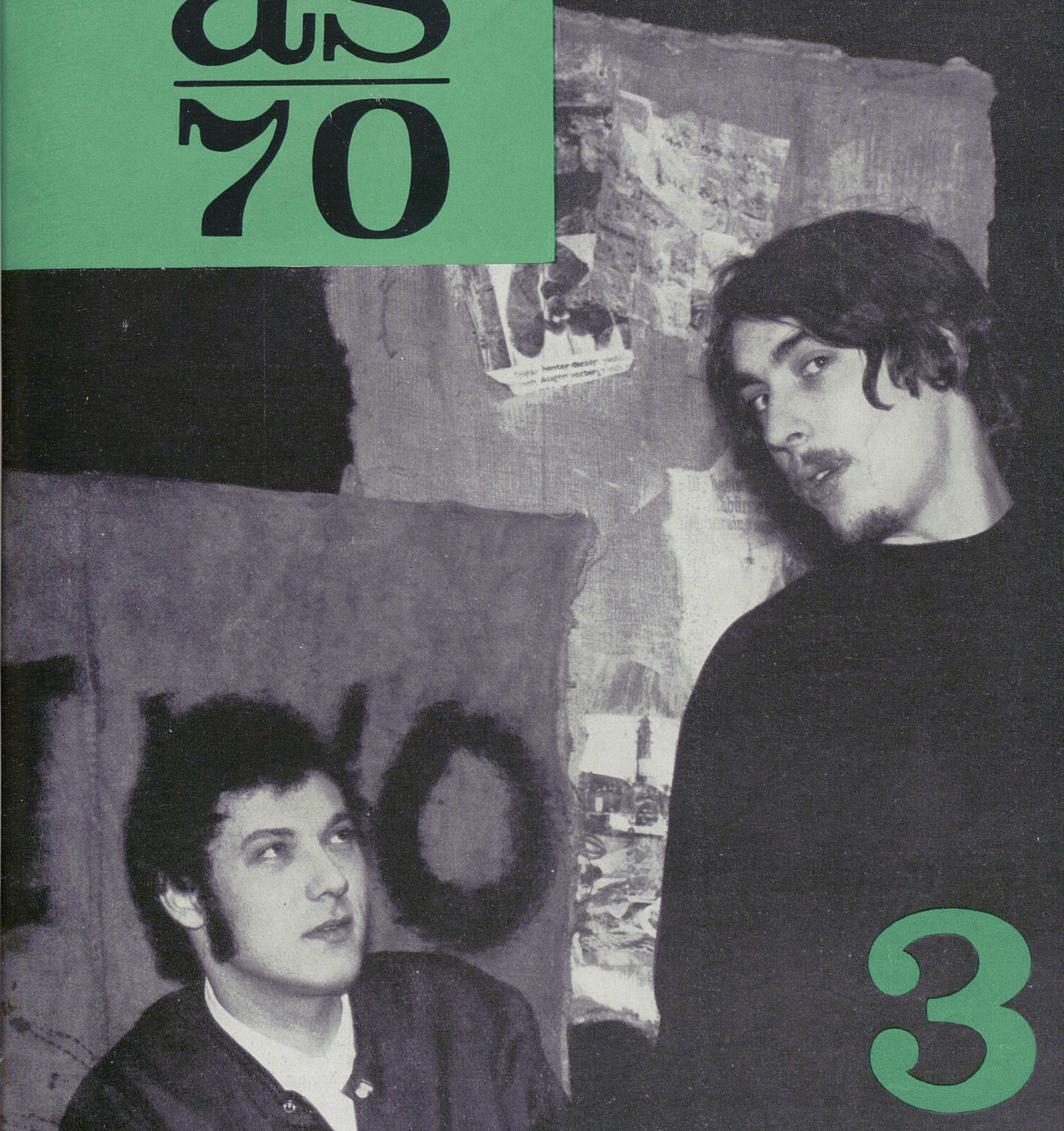

AMATÉRSKÁ
SCÉNA

ROČNÍK 7
BŘEZEN
4 KČS

as
70

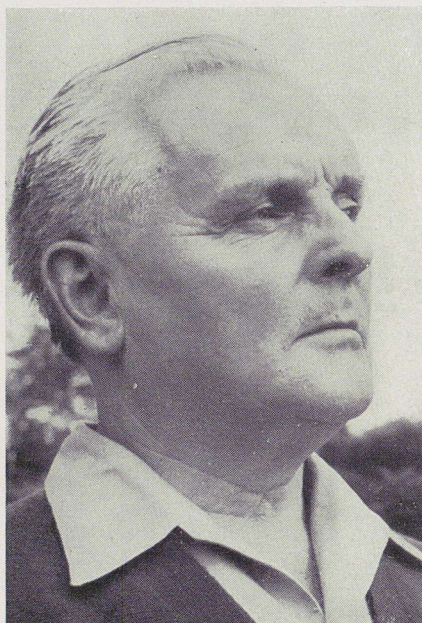

3

PŘEDSTAVUJEME VÁM

DALŠÍ ČLENY
ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
SVAZU ČESKÝCH
DÍVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ,
ZVOLENÉ
OCHOTNICKÝMI DELEGATY
NA 39. JIRÁSKOVĚ
HRONOVU

BRONISLAV KŘANOVSKÝ, narozený 1910, povoláním vedoucí estetického oddělení Městského domu osvěty v Ostravě. Patří k těm metodickým pracovníkům, kteří se ve své profesi vždycky cítili příslušníky ochotnického hnutí. Po celém kraji je znám a oblíben jako lektor a porotce.

OTA KURFIRST, narozený 1916, je ředitelem SEŠ v Opavě. Po dlouhá léta pracuje zvláště v oblasti mládežnického divadla, je činný i jako lektor a porotce. V ústředním výboru je členem ústřední kontrolní komise.

JUDr. MILOŠ JURÁK, po léta nejagilnější ochotnický organizátor Jihomoravského kraje. Povoláním podnikový právník, bytem v Židlochovicích. Byl dlouholetým členem ústřední a krajské oborové sekce pro divadlo. Je členem redakčního kruhu našeho časopisu od dob samotného jeho zrodu.

JOSEF DOLEŽAL, ročník 1925, z povolání vedoucí ZK ROH Desty v Děčíně, režisér Divadelního studia tamtéž. I na významných ochotnických festivalech už dokázal, co umí jako režisér. Od samých začátků úsilí o vybudování ochotnického svazu stál v popředí těchto snah. Jeho Severočeský kraj je dnes nejdále v budování organizační struktury SČDO a jeho děčínský okres má nejvíc členů Svazu ze všech okresů vůbec. Je to především jeho zásluha.

JAN HUMHEJ, ročník 1937, z povolání vedoucí Osvětové besedy v Týně nad Vltavou. V ochotnickém divadle pracuje od roku 1949. Je vedoucím a režisérem SD Vltavan.

OCHRANA OCHOTNICKÉHO JEVIŠTĚ JE NUTNOST

Jedním z prvních úkolů Svazu českých divadelních ochotníků je soupis, pasportizace a ochrana ochotnických jevišť.

Úkol na první zamyšlení nemožný, neuskutečnitelný... Domnívám se však, že tomu tak není. Je uskutečnitelný a je velmi nutný. Ochotnických jevišť valem ubývá, ustupují akumulaci hostinského podnikání, výstavba nových jevišť na sídlištích je naprosto opomíjena, ustupuje nézájmu místních činitelů o ochotnické divadlo a kulturní dění v místě vůbec, sály chátrají, nejsou renovovány, ale v mnoha případech ponechány osudu. Jako by nikdo z příslušných činitelů už neznal usnesení XIII. sjezdu KSČ o rozvoji kultury. Je ovšem také pravda, že tam, kde pracují předsedové školské a kulturní komise fundovaně a informovaně, jsou výsledky pozitivní (Toužim, Nejdek, Východočeský kraj a jinde). Ale to jsou bílé vrány a je třeba litovat, že jich nejsou velká hejna.

Chceme pomoci mnohá jeviště zachránit, zabránit tomu, aby byla předávána hostinskému podnikání, aby z nich byla dělána skladiště apod. Domnívám se, že hospoda a divadlo nejdou nějak dohromady. Nejde mi nějak dohromady, když slyším z jeviště slova básníková a za hlavou mi zní řinčení pivních sklenic a různá zvířecí oslovení s odkazem do těch míst pod křížem. A také nechápu, proč by divadelní sály měly sloužit jako skladiště nějakému národnímu podniku. A nechápu víc věcí ve vztahu některých místních činitelů k ochotnickému divadlu. Prosím, aby mi prominuli ti, kterých se to netýká. Chci se hluboce dotknout těch, kteří ničí hodnoty společenského významu, kteří nechápu výchovné poslání divadla a kterým je buřt, zda mají v obci ochotníci kde hrát nebo nemají.

Tak tedy co dělat? Především sepsat ochotnická jeviště, divadla, sály, ať už v majetku souboru, nebo zřizovatele, nebo kohokoliv. I kulturní domy, i když jsou zachyceny ve státní pasportizaci. Dále půjde o pasportizaci... A co je to pasportizace? Je to provozně divadelní popis divadelní budovy, jeviště a jevištního zařízení. Z této pasportizace se dovíme, komu divadlo patří, jak je s ním nakládáno a jak je ošetřováno. Půjde nám rovněž o podchycení těch sálů, budov a jevišť, kde se ještě donedávna hrávalo a z určitých důvodů bylo zařízení likvidováno.

SČDO vám rozešle formuláře dotazníků. Vyplňte je svědomitě a přesně. Budou to podklady pro jednání s příslušnými úřady a ministerstvy, na kterých budeme požadovat pomoc při záchraně a ochraně ochotnických jevišť. Budou to podklady pro vás, kteří pojedete do neznámého místa hostovat a neznáte jevištní zařízení a inscenační možnosti. Vyžádáte si na scénografické komisi SČDO výpis z pasportizace toho kterého divadla a máte po starosti. Formulář dotazníku bude obsahovat údaje o rozměrech jeviště, o horizontu, o počtu tahů

ÚDLUT V ROCE 1970

Plán Ústředního domu LUT na rok 1970 se soustřeďuje na úkoly, které přispívají ke konsolidačnímu programu v oblasti kultury s využitím všech příležitostí jubilejního roku. Četná jubilea pokládá ústav za impuls k neformálnímu zodpovědění otázek dalšího rozvoje socialistické kultury v souborech, v okresech, krajích, v poradních sborech i zájmových organizacích. Protože ústav chce a je povinen podílet se na hlavních úkolech ministerstva kultury ČSR, bude působit k posilování státního řízení kulturní politiky a předloží v tomto roce ministerstvu koncepci rozvoje zájmové umělecké činnosti v ČSR, studii k analýze vývoje v této oblasti v letech 1967–69 i k otázkám systému státní odborné péče o zájmovou uměleckou činnost.

Ústav je si vědom, že musí v tomto roce vytvářet ve své oblasti příznivé podmínky k tomu, aby se i zájmová umělecká činnost jako nedílná součást kultury aktivně podílela na konsolidaci našeho života. Ústav bude dále – a v tom smyslu jsou i koncipovány hlavní úkoly na tento rok – vytvářet příznivé podmínky pro rozvoj tvůrčí a interpretační činnosti nositelů ZUC. To znamená podporovat a inspirovat novou tvorbu a využití této tvorby společenskou objednávkou, odbornou spoluprací na soutěžích, přehlídkách a výstavách, hodnocením, rozbory i oceňováním pozitivních uměleckých výsledků.

Podle plánu ústředních festivalů a soutěží jubilejního roku budeme zajišťovat v oblasti mluveného slova po odborné stránce, v některých případech i činnosti odborně organizátorskou, především jubilejní 40. Jiráskův Hronov, festival v Táboře a v Hrušově, Wolkrův Prostějov a 19. Loutkářskou Chrudim.

JAROSLAV ŠINDELÁŘ

a jejich nosnosti [zatížení], o sufitách, o odkládací ploše, o oponách, o praktikáblovém fundusu, o točně, o hydraulických zvedácích, o osvětlovacím zařízení, o zvukovém zařízení, o odposlouchávacím zařízení, o možnostech skládání dekorací, o orchestřišti, o klavíru, o počtu sedadel, o akustice sálu, dále jméno ulice a číslo domu, kde se sál nalézá, údaje o kulturních činitelích v místě, okrese a kraji, informace o šatnách, topení, klimatizaci aj.

Z těchto zvědavých otázek vidíte, že to sice bude složitý proces realizace, ale nutný a důležitý, a že bude sloužit k potřebě nás všech. Počítáme hlavně s pomocí okresních výborů SČDO, které budou nejlépe informovány o poměrech v místech, a jim také rozešleme hromadně tiskopisy formulářů, aby je samy buď vyplnily, anebo předaly vedoucím souborů k vyplnění a kontrolovaly plnění tohoto úkolu.

Věřím, že se nám to podaří.

Ochrana ochotnického jeviště je dlouhodobý úkol.

Ochrana ochotnického jeviště je nutnost!

MILOŠ HONSA

SOUTĚŽ NA ODZNAK SČDO

Ústřední výbor Svazu českých divadelních ochotníků v Praze vypisuje soutěž na návrh odznaku SČDO. Soutěž je anonymní a může se jí zúčastnit každý člen SČDO. Návrh musí vyjadřovat jednoduše ve svém umělecky vyjádřeném díle význam a příslušnost k divadelnímu umění a ke Svazu českých divadelních ochotníků. Volba materiálu zůstává na vůli navrhovatelů. Návrhy nutno zaslat v barevném provedení na adresu: Miloš Honsa, Zápotockého 16, Karlovy Vary, do 15. dubna 1970. Vybrané návrhy budou zhodnoceny porotou složenou z odborníků a navrženy k ocenění. Výsledek soutěže bude vyhlášen v Amatérské scéně.

průhledy Neúspěch

Posledně jsme se zatoulali v „Průhledech“ pohledem kamsi dovnitř, sami na sebe... A přiznám se, zalíbilo se mi v tom. Ne snad proto, že by jinde kolem nás nebylo na jevištích dost věcí, o nichž by člověk rád něco řekl, dost problémů a otázek. Ale teď — nevím proč — mám na jazyku něco jiného. Stanislavskij tomu říkal „otázka etiky“ a měl na mysli etiku herce, jeho duchovní a morální připravenost na roli, soustředění a pracovní kázeň, zkrátka všechno, co dnes už jasně klademe — přinejmenším — pod slovo profesionalita. Neboť tohle všechno, ať si to herec uvědomuje nebo ne, pod základní pojem profese patří.

Jenže etika je přece jenom ještě něco, co je víc než pouhá profese. Etika umělecké práce je ovšem široký pojem. Patří sem nejen má vlastní připravenost, ale také můj charakter jako kumštýře, být výš, než je má role, přesněji — umět posoudit vnitřní hodnoty postavy, kterou hraji, nebo postav, které režisruji. Etika umělecké práce zahrnuje i takové maličkosti, jako je skromnost, ohleduplnost ke kolegům, takt k mladším a méně zkušeným hercům, a tak bychom mohli jmenovat dlouhou řádku hodnot, které jaksi pod tuto hlavičku patří, o nichž však nebývá zdvořilé mluvit v recenzích. Neboť jestliže už je někdo ješitný, závistivý a malicherný, je na kritikovi, aby svou velkorysostí tohle všechno přehlédl.

Jsme mezi sebou. Nikoli v profesionálním souboru, ale v amatérském, kde nám nezáleží na honorářích, ani na potlesku, ani nemáme proč žárlit, kdo z nás dostane tu či onu roli. To je jaksi má představa. Je tomu tak i ve skutečnosti? Máme přesto s profesionály jedno společné: naše práce se nám může nevydařit. Profesionál to má horší, nepodaří-li se mu několik rolí za sebou, nebo v jedné sezóně (a týká se to stejně režisérů, výtvarníků atd.), může se stát, že již pak delší dobu nedostane další příležitost. Tohle se jistě může stát i v našem amatérském souboru, jenže nestojí nás taková nevydařená práce přece jen existenci. Jestliže se nám něco nevydaří, můžeme to příště napravit a život jde dál. Profesionál někdy také, jindy jedno jeho větší klopýtnutí způsobí sérii katastrof, mnohdy i osobní pád.

Říká se tomu neúspěch, prohra, v hantýrce také jednoduše propadák. Ostatně — „vyrovnanost moudrých je jen umění nedat najevo své zmatky“, říká La Rochefoucauld. Všichni jsme ten okamžik zažili, bývá někdy strašný a trápíme se proto. V umění, kde jsou lidé citlivější, vnímavější a také lehčeji zranitelní (ale i naivové, jimž snadno zalichotíte pochvalou!) — je neúspěch mnohdy otázka bytí či nebytí. Jestliže jde třeba o velkou roli, o příležitost k novému angažmá atd. Ale jsme mezi sebou, nezapomínejme na to. Nejde nám o nové angažmá, kam bychom chodili, hrajeme divadlo mezi svými, v klubu, v závodní jídelně, na improvizované scéně, v místní hospůdce... Ale copak nás nebolí neúspěch? Mohou se nám třeba posmívat naši nepřejícní „přátelé“, budou z toho mít radost sousedé, nebude to příjemné, jestliže budou sedět na představení ti, jež jsme sice pozvali... Ale tohle nerozvíjme, každý si jistě takovou situaci dovede představit.

Nechci ani radit, ani citovat rady moudrých. Nebudu připomínat slavné neúspěchy slavných. Mám spíš na mysli neúspěch jako takový. Mnohdy totiž vůbec ani nejde o tu jednu roli, o tu nevydařenou režii nebo zpackanou scénu, jde jaksi spíš o naše vnitřní uspokojení, o jakýsi pocit neštěstí, který nás třeba právě v tu dobu provází a který jsme chtěli zrovna tímto představením urovnat, dodat si další síly... A ono to nevyšlo. Neúspěch.

Největší neúspěch je ten, kdy nám tohle slovo nikdo neřekne, ale my o něm víme. Sami o tom víme — ano, byl to neúspěch.

Proč o tom vlastně píšete? Snad zejména proto, že se o tom téměř nikdy nepíše. Listoval jsem několika svazky starých divadelních listů a nikde jsem o tom nečetl a přece právě umění vydržet, přežít a překonat umělecký neúspěch je umění z nejtěžších.

Vzpomínám si na Dostojevského (ale kolik jiných příkladů by se našlo! Z ruské literatury celé desítky...). Nikoli na jeho umělecké neúspěchy, kdy nemohl najít nikoho, kdo by si byl jen přečetl jeho rukopis. Vzpomínám si na jeho dopisy, kdy se dostal do vyhnanství, zemřela mu žena a byl kdesi daleko od svého milovaného cara a čekal, čekal a nevěděl vlastně na co. Ano, byl carskými úředníky vyhnán, odloučen od lidí, žil v bídě, špině a hladu, ale svému báťuškoví psal: „Vy, Panovníku, jste sluncem, které svítí spravedlivým i nespravedlivým...“ (1859). Nebo: „Jedinou mou pevnou nadějí je carovo milosrdenství. Jakého člověka, jak velikého člo-

věka v něm Rusko má... A s jakými překážkami musí bojovat! Najdou se darebáci, zaostali, zatvrzelí lidé, jimž se nelíbí jeho spásná opatření... [1859].

Tohle nebyl umělecký neúspěch velkého spisovatele, lidského génia. To byla osobní tragická situace Fjodora Michajloviče.

Myslím na tyto jeho dopisy, kdykoli vyslovuji slovo neúspěch. Protože se mi zdá, že člověk — nejen v umění — je vlastně postaven před sérii životních neúspěchů a je na něm, jak z těch mála úspěchů stvoří svůj život. Proto počítáme s neúspěchy. Jsou totiž součástí našich úspěchů. Jen málo největších jde od úspěchu k úspěchu — alespoň navenek —, vnitřně často i oni ztrácejí půdu pod nohama, tížení citlivým pocitem vlastních (nikým často nevyslovených) neúspěchů.

Neúspěch je součástí tvorby. Tak jako smrt je součástí života. To neříkám proto, abych chlácholil nebo povzbuzoval beztak sebevědomě. Myslím si to. Byl to přece Dostojevskij, kdo také ústy jedné své postavy v Bratřech Karamazových vyslovil krásnou myšlenku: „Není většího neštěstí, než býti mrtev.“

Jsou chvíle, kdy člověk jaksi nese na svých bedrech tíhu neúspěchů, které nejenže nezpůsobil, ale mohl by

k nim být i lhostejný, nebýt toho, že má právě v sobě etiku umělce a občana. A tehdy dvojnásobně tíživě nese neúspěchy svého vlastního života. Znáám takové, kteří srší vtipem a nikdy svůj neúspěch nepřipustí. Jsou snad i ve své zaslepené a sebevzhliživé pyše spokojeni — sami se sebou vždy a všude. Ať. Nechme je žít. O těch jsem nechtěl mluvit. Chtěl jsem si tentokrát promluvit s těmi, kteří se neúspěchu bojí, kterým třeba může způsobit i tíživou vnitřní psychickou situaci. Nemám, co bych poradil. Nechtěl jsem ani radit, přemýšlím... Ale myslím si, že i neúspěchy jsou užitečné, mohou oddělit ostrými čarami dobré a špatné, mohou být jakýmsi přerыв v moři monotónního života; neúspěch může být i mobilizující! Vlastně, vzdejme chválu neúspěchům! Neboť jedině ony nám snad mohou pomoci otevřít oči: nejen se dívat, ale také vidět!

Mluví o umění, ale pořád myslím na ty dopisy Fjodora Michajloviče Dostojevského...

Ales Fuchs

■ V lednu jsme do redakce dostali třetí číslo Metodického listu, který vydává Svaz českých divadelních ochotníků v Ústí nad Labem jako informační zpravodaj krajského výboru. Z obsahu třicetistránkového čísla nás zaujaly ukázky z veršů mladých autorů, bohatá pozornost věnovaná uměleckému přednesu a zpráva R. Duškové o divadelním kursu režisérů jabloneckého okresu. V čísle nacházíme rovněž jména všech členů krajského výboru. Uvádíme zde alespoň předsednictvo: Josef Doležal, Karel Roubík, Miloš Dvořák, Antonín Stránský, Igor Dojiva, Ladislav Antony a Josef Vykřutíl.

■ Soutěže ochotnických souborů vždycky byly a jsou značnou pobídkou ke zkvalitnění práce na představení. Toho využívá pražská organizace SČDO k rozvíjení ochotnické činnosti a projednává se soubory co nejširší účast v pražských soutěžích. Kromě konkursního Hronova je to v Praze soutěž o nejlepší inscenaci her pro děti a mládež, kterou už několik let úspěšně vypisuje Ústřední kulturní dům dopravy a spojů. Mimo to má letos Praha zase po několika letech vlastní soutěž ochotnických souborů, která bude ukončena na podzim festivalem vítězů. Tento festival byl plánován k otevření staronového divadelního ochotnického stánku na Žižkově, který se již několik let opravuje. Bohužel — už dnes je zřejmé, že rekonstrukce nebude hotová! Tak bude festival probíhat znovu v některém sále v okrajové čtvrti Prahy. Pražská organizace SČDO pomáhá k tomu, aby soubory byly na soutěž dobře připraveny a aby její hodnocení proběhlo ke spokojenosti pořadatelů i souborů. VM

■ Máte starosti se zařízením nebo opravou jeviště? Napište náborové pracovníci Vojtové (Frýdlant n. O. 1084, okr. Frýdek), která po projednání zařídí vše potřebné u podniku, provádějícího veškeré jevištní práce.

Ústecké děti v televizi

RAKOVNICKÁ VÁNOČNÍ HRA, kterou televizní diváci viděli na Štědrý den 1969 v podání Recitačního studia Šrámkova domu v Sobotce, se dochovala v rukopise v městském archivu v Rakovníku. Původem však patří do východních Čech, na košumberské panství, jak ukazují jména obcí uváděných v textu.

Hru otiskl František Levý v Českém lidu roku 1895 pod názvem „Vánoční hra žáků (studentů) staročeských“, kritické vydání pořídil Stanislav Souček roku 1929 (Spisy filosofické fakulty Masarykovy university v Brně č. 29), v padesátých letech ji připravil k vydání v Lidovém dramatu pobělohorském Josef Hrabák (Čs. spisovatel 1951). Podrobně ji rozebral Jan Kopecký v Dějinách českého divadla (Akademie, Praha 1968). Jako vánoční obchůzku, tak jak ji upravenou hrávali v padesátých letech žáci lesnické technické školy v Trutnově, ji otiskla Divadelní výchova, ročník 1968, č. 4.

Hra, která je pravděpodobně z poslední třetiny 17. století, souvisí s dobovými pastorálami a je kombinací pastýřské hry s hrou tříkrálovou. Od ostatních dochovaných vánočních her, hraných venkovany nebo studenty (Rakovnickou vánoční hru provozovali žáci, studenti), se liší sporem mezi pastýři a králi, komu patří Ježíšek. Spor se zásahem anděla končí smírem, ale autorovy sympatie jsou zřejmě na straně pastýřů, „sprostáků“. Ve své době zněly téměř revolučně závěrečné verše andělovy:

*Ráčil se narodit chudý,
aby dokázal, že tudy
chudé chce obohatiti,
pyšné z stolice zsaditi.
Před ním bohatý jak chudý
a král pastuškoví rovný.*

Televizní diváci neviděli „Rakovnickou vánoční hru“ v její původní kompozičně umělé stavbě, s písněmi českými a latinskými. Na to měla režisérka E. Seemannová příliš mladé a nezkoušené herce. A tak místo původních zpěvů byla do hry vložena píseň Adama Michny z Otradovic „Vánoční noc“, dobou vzniku odpovídající Rakovnické hře. Také Maria a Josef, které měl sobotecký soubor, ale nikoliv původní Rakovnická hra, a malí andělci recitovali dobové Michnovy verše. Vznikly tak melodramatické pasáže, které nejsou vzdálené hrám tohoto druhu. Snad by se té sobotecké hře mohlo říkat i „Vánoční noc“ nebo „Spor u jesliček“ či jinak. Buď jak buď, z podání soboteckých dětí byl zřejmý důraz kladený na onen spor mezi pastýři a králi, starý, odvěký zápas mezi bohatými a chudými, mocnými a slabými. Z televizní inscenace dýchala i vánoční pohoda a čistota.

*To zde žádá a mítí chce
ode všech: čistotné srdce!*

MARIE HEJNOVÁ

JAK JSEM ZPÍVAL V OPEŘE

(Dokončení)

Pak jsme ještě zhlédli část italské inscenace bezprostředně po našem představení, hrané konvenčně v metrákových kulisách venkovských domů, pod jejichž okapy ze skutečného zinkového plechu viselo slušné množství nádherné cibule, česneku a papriky. Je třeba však přiznat, že tato scéna vyvolala ovace publika hned při otevření opony. Mně se však nezdála tak dokonale, snad tam chyběla drůbež či menší stádečko ovcí, a ze zákulisí jsem si dobře povsiml — stará praxe z porot — že stromu uprostřed jeviště — byla to statná oliva — chyběly dokonce kořeny.

Hrálo se na jevišti monacké opery, jejíž přepychové hlediště — vysoké perské koberce i mezi řadami sedadel — svědčilo o pozdně doháněném bombastickém baroku. Přijímalo však nemělo přepychové obecnost, tedy opět dámy většinou v toaletách a muže ve smokincích, které ale nebylo zdaleka tak blazeované, jak by se zdálo podle svého zevnějšku. Vnímalo představení spontánně a nezaújatě a nešetřilo prostředky, jimiž svůj zážitek dávalo najevo. Večery měly tedy nejen slavnostní mimořádnost, ale i přátelskou srdečnost, na jakou nejsme příliš zvyklí a jakou bychom sotva čekali v divadle, do něhož nekonvenční představení pronikají nejspíše jen při ochotnických festivalech jednou za čtyři léta a v němž je jinak nejvýbojnějším uměleckým tvarem asi opera G. Pucciniho.

Spontánnost tohoto obecnostva se naštěstí projevila i při našem představení. Komedií jsme začali znovu zkoušet přesně dva roky po jejím hrnovském úspěchu. Režisér Müller ji upravil tak, že poněkud zkrátil rozměrnější textové pasáže (bylo to nutné i z důvodů časových) a obohatil ji navíc

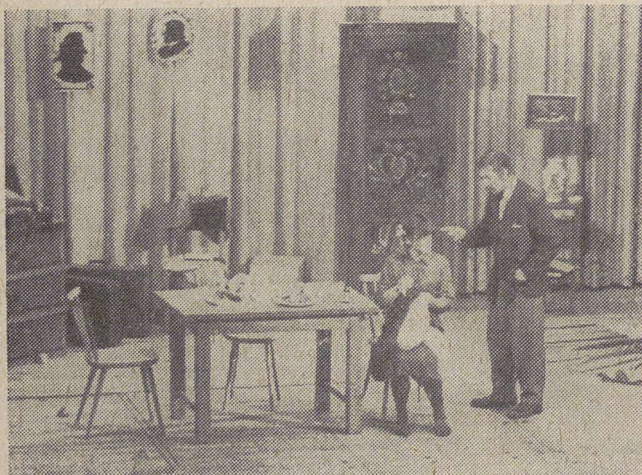
o nové nápady, jimiž se některé situace staly čitelnějšími a přehlednějšími obecnostvu, které nerozumělo textu. Ukázalo se, že právě tyto nové momenty vyvolávaly v Monaku potlesky na otevřené scéně. Neřím, zda mezinárodní obecnostvu ztratilo pocit, že soubor hraje nesrozumitelným jazykem. My totiž na jevišti velice brzo zapomněli, že toto obecnostvu je cizí. Jeho reakce byly velice živé a kupodivu i přesné. Registrovaly nejen navymyšlené gagy, ale i pointy scén, které nám tentokrát kupodivu vycházely dobře rytmicky. Na konci bylo představení odměněno dlouhým, bouřlivým potleskem, jaký jsme ještě nikdy nezažili. Toto luxusní obecnostvu tleskalo skandovaně vstávalo ze sedadel a hlasitě volalo.

Přitom to bylo představení dosti značných technických průsvitů: ze dveří nám vypadávala nejprve uvolněná výplň a pak dokonce i klika, místní technický personál — jinak vysoko profesionální úroveň — natlačení v zákulisí, odkud sledoval představení, vykopl šňůru ze zdířek reproduktoru instalovaného na jevišti a než se podařilo závadu odstranit, odehrálo se několik scén bez důležitých zvukových vstupů. Ukázalo se však, že pro toto obecnostvu byla koncepce představení, jeho temporytmické vybudování a herecké výkony důležitější než rušivé nahodilosti, které nás zrovna v tento večer pronásledovaly v míře zcela neobvyklé i u našeho amatérského souboru.

Trvalo dost dlouho, než vlna vzrušení po tomto tak mimořádném zážitku z nás ze všech opadala. Protože monacká opera je součástí budovy Casina, šli jsme se rozptýlit podívanou, jak tráví v Monte Carlu své večery ti, kteří nevědí co s penězi. A znovu, pokoli-

káté už na této cestě jsme užasle hleděli na divadlo, jež před námi pořádá sám život s nepřebernými a neopakovatelnými lidskými typy. Nepochopil jsem princip hry, nemohl jsem pochopit ani vzrušení jejích účastníků. Přesto jsem nemohl spustit oči z jejich naprosté a vášnivě zaujatosti a dlouho jsem na ně musel myslet a dodnes na ně vzpomínám, zda tam ještě stojí s dušemi rozhozenými po zelených plátnech hracích stolů.

Ven do horké noci, pod košaté figury a palmy jsme vyšli dlouho po půlnoci. To už bylo i po italském představení a v otevřených kavárničkách proti Casinu posedávaly či postávaly hloučky festivalových hostů. Mluvílo se převážně o našem představení. Tady nastal okamžik, kdy se mohla navazovat nová přátelství, užitečná nejenom nám, ale celému našemu ochotnickému divadlu, a možná, že ještě daleko užitečnější. Tady byly chvíle, které znamenaly to podstatné tohoto festivalu, které sblížovaly lidi různých jazyků a názorů k vzájemnému porozumění, pochopení a respektu. A právě tady jsme museli vyklidit pole nenápadným úhybovým manévrem, protože každé pozvání na šálek kávy muselo končit trapnými rozpaky, jelikož jsme neměli ani na slanou vodu. I tady jsme prohospodařili, co se jenom dalo. A není to škoda jenom našeho souboru. Vůbec ne. Tam totiž nikdo nevěděl, co je to Hrušov. Jediný pojem, jímž se operovalo, byl československé divadlo, československá kultura. Objevem tohoto večera nebyl jenom československý ochotnický soubor — o těch se konečně ví už ledacos. Objevem byl například dramatik Ladislav Smoček, jehož skvělá komedie strhla pozornost zejména mladých účastníků festivalu. A to neměli tušení, že jsme

Z představení
ve Freiburgu

Paříž —
v zahradě
Trocadéra

MONTE CARLO

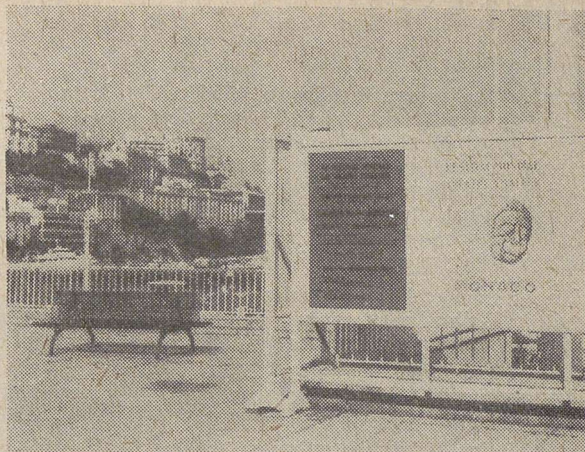
stejně mohli hrát Milana Kunderu nebo Ivana Klímu, Alenu Vostrou, Václava Havla či Josefa Topola. Kdyby sem do Monaka mohla vypravit DILIA svého zástupce, mohl by zde udělat obchod, že by mu ho záviděli všichni naši průmysloví manažeři, máme-li ovšem vůbec nějaké. Leč to už je ta naše stará známá šikovnost. Pojďme proto raději ke zkušenostem příjemnějším.

Druhého dne odpoledne bylo kolokvium o představeních minulého večera. Mělo velice vytríbenou podobu a jeho způsob bych rád doporučil k vyzkoušení na některé z našich přehlídek. Dělá se to takto: na pódiu zasednou předseda (byl to funkcionář AITA), divadelní odborník (byl to pracovník Mezinárodního divadelního ústavu) a zástupci souboru (režisér a představitel hlavní role). Před každým z nich stojí mikrofon. Předseda stručně představí soubor, divadelní odborník řekne několik svých subjektivních dojmů z představení a položí zástupcům souboru otázku vztahující se k inscenaci. Pak se ptá dále sám, nebo přistupují tazatelé z pléna k mikrofonům rozeštaveným pod pódiem a ptají se na interpretační nebo jen zcela technické problémy inscenace, či na způsob práce a života souboru. Tedy žádné to naše: kdo vás vybral, jak to, že jste tady, když u nás v Zapadákově to hrajeme líp, proč jste tady vy a ne my, kdo za to..., nýbrž zcela prostě: jak to děláte, proč to tak děláte, proč to

Monaco — exotická zahrada a v ní L. Mrázková

Monaco — festivalové plakáty

Monaco — výstava o souboru v kongresovém paláci. — Snímky Sumec

neděláte jinak a co a jak budete dělat dále. Otázky jsou kladeny buď přímo, nebo — nejsou-li formulovány dosti přesně — precizuje je odborník, který je jakýmsi prostředníkem mezi souborem a plénem, zatímco předseda kolokvia má za úkol hlavně se vlídně usmívat a dbát na to, aby se tazatelé nepředbílali a nestrkali. I když si myslím že kolokvium o našem představení nemělo zrovna dobrou úroveň (hodně zavinil také nezkušený tlumočník), jsem přesvědčen, že to je forma zajímavá a užitečná zejména pro ty, kteří se zajímají více o problémy divadelní tvorby než o různé ty procedurální a prestižní blbinky.

Po kolokviu jsme z Monaka navždy odjeli, aniž jsme vyčkali příležitosti zhlédnout jednu z četných zdejších krás: sličnou paní kněžnu ze zámku,

která toho dne zahajovala kongres AITA. Odjžděli jsme s dobrým pocitem, že naše představení podpořilo důvody, pro něž AITA naše soubory do Monaka zve, že jsme nejenom navázali na československý úspěch z roku 1965, ale že jsme přidrželi otevřené dveře dalším našim souborům a dalším našim úspěchům. Elles seront les bienvenues au Festival — Congrès de l'AITA à Monaco 1974.

Ale tak jsem se zapovídal o podružnostech, že jsem málem zapomněl na to hlavní, co jsem chtěl říci: jak jsem vlastně zpíval v opeře Monte Carlo. Nu, je to nakonec jednoduché a dá to přece sám rozum. Jak jinak — česky. Ale řval jsem myslím trochu víc, než bylo třeba, a bylo to tuším kapku falešně.

MIROSLAV ETZLER

OKRES PRAHA - VÝCHOD:

Tak nějak velice rychle nám to utíká, vždyť je to jakoby včera, kdy se sešly ochotnické soubory okresu Praha-východ na své první oficiální přehlídce, a najednou již musíš to poslední setkání označit sedmičkou. Tentokrát tyto soubory hostil kulturní dům pracujících LABÍN v Brandýse n. Labem—Staré Boleslavi, který od těch dob, kdy je kultura v tomto městě sjednocena do jediného klubu, dostává postupně nový kabát a stává se opravdu důstojným kulturním střediskem.

Na poslední přehlídce se sešly soubory, které dokázaly, že amatérské divadlo může být dobrou zábavou nejen pro ochotníky, ale i pro diváky. To potvrdil i potlesk na otevřené

hlásíme se posedmé

scéně, který není na divadle zjevem každodenním, ale zde zazněl několikrát. A to si ani jeden soubor pro přehlídku nevybral hru právě lehkou.

Následující řádky nemají odborně kritické ambice. Chtějí jen informovat širší ochotnickou veřejnost o třech našich souborech.

Amatérský divadelní soubor při závodním klubu AERO Vodochody u Prahy je poměrně mladým souborem, vznikl totiž až v roce 1950 a až do konce října 1969 neměl k dispozici svou vlastní místnost s jevištěm, kde by mohl zkoušet a hrát. Muselo stačit konferenční pódium v podnikové závodní jídelně. A tak soubor hlavně z těchto důvodů hrál více venku než doma. Až do roku 1960 vedl soubor Antonín Fukal, nyní se souborem pracuje jako režisér Antonín Hodan, bývalý zaměstnanec podniku AERO.

Nejradostnější je skutečnost, že poslední období souboru je ve znamení přílivu mladých lidí, a tak snad ani není divu, že se nyní také hraje hodně pro děti. Přitom

Soubor Tyl OB Úvaly hraje Srámkovo Léto

Noc s Casanovou — záběr z inscenace souboru ZK Aero Vodochody

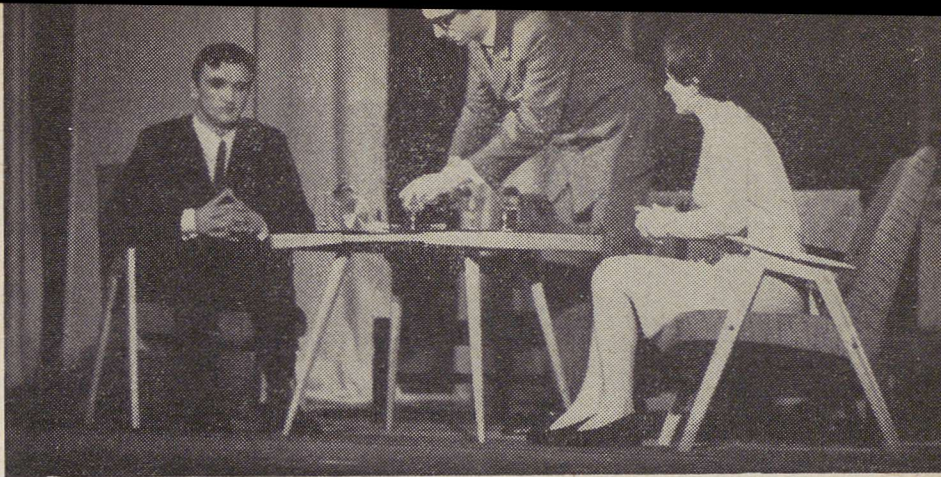
každoroční představení pro školu při příležitosti Mezinárodního dne dětí patří již téměř tradičně k nejúspěšnějším. Velmi dobrá je spolupráce souboru i s Domovem mládeže v Klánovicích.

Za poslední dva roky dokázal soubor nastudovat celkem šest premiér, což znamená jednu premiéru na čtyři měsíce. Z toho jsou tři pohádky pro děti — Zelená perla, Medvěd a víla a Moudrý zlatník, a tři hry pro dospělé — Paní Piperová zasahuje, Charleyova teta a Noc s Casanovou. Poslední jmenovanou hru, galantní komedii F. Ince, si tento divadelní soubor vybral pro účast na přehlídce v Brandýse-Boleslavi, a to jistě i proto, že s ní měl velké úspěchy i mimo své působišť, dokonce až na Moravě.

28. října 1964 byl na sídlišti ve Vodochodech slavnostně otevřen nový kulturní klub, v jehož pěkném sále se nezapomnělo ani na dobře vybavené jeviště. A tak trampoty souboru končí a otvírají se před ním nové perspektivy. Záleží nyní jen na jeho členech, jak jich využijí.

★

Historie praví, že české ochotnické divadlo se v Úvalech u Prahy hraje již déle než sto let. Soubor J. K. TYL vznikl zde totiž v roce 1860. A samozřejmě tak jako všude jinde za dobu své dlouholeté existence prožíval období

tvůrčích úspěchů, právě tak jako generační i organizační krize.

Po dlouhá léta patřil tento soubor mezi nejvyspělejší v kraji, v roce 1957 se dostal až na Jiráskův Hronov, kde hrál hru Ilji Prachaře Domov je u nás. Úvalští se zúčastnili v minulosti mnoha divadelních festivalů, jako například ve Vlašimi, Kutné Hoře, Rakovníku, vystupovali v Praze, Říčanech, Čáslavi, Poděbradech, Pardubicích a hlavně na mnoha menších místech okresu Praha-východ.

Charakteristická pro tento soubor byla vždy snaha o hodnotnou a náročnou dramaturgii. Jen na potvrzení těchto slov několik příkladů z jeho repertoáru: Zmoudření dona Quijota Viktora Dyka, Loupežník a Matka od Karla Čapka, Tylův Strakonický dudák, Balada z hadrů od Voskovce a Wericha, Shawův Pygmalion, Gogolův Revizor, Shakespearův Večer tříkrálový...

Že jsme o úvalských ochotnících v posledních letech mnoho neslyšeli, má mnoho příčin. V současné době soubor hledá nové tváře a snaží se překonávat krizi. Důkazem toho je i to, že dokázal nastudovat Šrámkovo Léto a že na přehlídce v Brandýse-Boleslavi odevzdal v režii Antonína Verneru dobrou práci.

★

Amatérský divadelní soubor TYL při jednotném klubu pracujících LABÍN v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi patří mezi ty, které se mohou pochlubit dlouhou tradicí. Je tomu několik let, kdy se v tomto sjednoceném dvojměstí, rozdělovaném dnes již jen řekou Labe, důstojně vzpomnělo stého výročí založení českého amatérského divadla. Tehdy tvořil základ Spolek ochotníků v Brandýse nad Labem, založený v roce 1864, a souběžně vznikala i konkurence ve Staré Boleslavi.

Je dnes těžko říci, zdali tohle drobení sil bylo po celé století věci ku prospěchu, pravda je jen jedna, že každý soubor měl své vlastní obecenstvo, svoje úspěchy i neúspěchy. Je zajímavé, že tento stav vydržel až do roku 1965, kdy v tomto městě s jednotnou správou vzniká i jednotný kulturní klub pracujících LABÍN. Tehdy i přes některé rozdílné názory na věc přece jen se stávající divadelní soubory sloučily v jediný, který si ponechal historické jméno J. K. TYL. Jeho režisérka, paní Klára Emingerová, si uvědomila, že největším nebezpečím pro soubor je generační problém a sáhla do místních základních škol, s jejichž žáky začala studovat pohádkové hry. Dokázala většinu z účinkujících dětí zaujmout pro věc tak, že zůstaly amatérskému divadlu věrny, i když šlo o dospělou. Postupně je zapojovala i do her pro dospělé, svěřovala jim stále náročnější úkoly a tak vytvořila novou širokou základnu.

Takto omlazený soubor se zúčastňuje všech okresních přehlídek a reprizuje každou svou premiéru v blízkém

i vzdáleném okolí, hlavně na vesnicích. Jeho členové, jichž je nyní v souboru přes šedesát, vystupují také na kulturních večerech.

Zatím největším úspěchem souboru bylo, že se v roce 1968 probojoval do Kruhu vítězných souborů Středočeského kraje inscenací dvou her Stroupežnického, Paní mincmistrová a Zvíkovský rarášek. Druhý úspěch přinesl závěr roku 1969, kdy na přehlídce v domovském městě zvítězil hrou Aldo de Benedettiho Jelen v laguně (režie K. Emingerová).

MIROSLAV VODĚRA

DÁMY A HUSAŘI V DŘEVOHOSTICÍCH

Již po léta udržuje dobrou divadelní tradici v střediskové obci Dřevohostice na Přerovsku soubor TJ Sokol. V posledních letech uvedl mimo jiné Strakonického dudáka, Tygři kožich, Dalskabáty, Ženy na Niskavuori a Chudás at má za ušima. Každým rokem uvádí jednu až dvě premiéry kromě silvestrovského programu a „pochování basy“ na ukončení masopustu. Jeho poslední premiérou byla známá komedie polského klasika Alexandra Fredra Dámy a husaři v překladu M. Rusinského. Zahrál ji doma dvakrát při vyprodaných představeních.

Fredro v jednoduché zápletce o sňatku „prodávané“ dcery za starého bohatého majora vtípně kritizuje nadutost, domýšlivost, sobectví a jiné vtečnosti. Jejich nositelé dostanou ve své hlouposti a šosáctví lekci od vlastních sluhů, kteří jim prostým rozumem otevrou oči. Režisér ing. František Bednár se zaměřil především na rozehrávání scén s živou situační komikou, ale někde zapomínal, že hercovo jednání musí mít vždy své odůvodnění a smysl. Po dobrém prvním a druhém jednání měl závěr spíše klesající tendenci, některé scény byly bezvýrazné (Rehoř — služebné, staří husaři — major). Výtvarník Stanislav Horsák připravil vkusnou a funkční secesní scénu, která dala režisérovi dobrý prostor pro aranžmá. V hereckých výkonech vedly ženy, zvláště představitelky Orgonové a Dyndalské (A. Jarošová, L. Horsáková). Z mužů dosáhli pozoruhodnějšího výsledku představitel majora (Al. Roubalík) a rytmistr (F. Dostál — ovšem to koktání vyvolávalo sice smích, ale je na vojáka nelogické a narušilo rytmus). Přesvědčivou postavou byl kaplan B. Skopala, který se nesnažil být komický a prokázal cit pro míru používaných prostředků. Díky všem jmenovaným a celému kolektivu vzniklo dobré představení, v současné ochotnické úrovni rozhodně nadprůměrné. Chceme věřit, že se Dřevohostice stanou dalším místem okresních přehlídek a baštou ochotnického dění na Přerovsku.

C. BLÁHA

NOVÝ JIČÍN PŘÍKLADEM V SEVEROMORAVSKÉM KRAJI

Zúčastnil jsem se 18. prosince minulého roku třetí okresní konference divadelních ochotníků z okresu Nový Jičín, kde byl také zvolen řádný okresní výbor Svazu českých divadelních ochotníků, jako první v Severomoravském kraji. Konference se konala v Bernarticích nad Odrou při příležitosti 4. divadelní přehlídky, spojené s druhým ročníkem meziokresní soutěže Opava — Nový Jičín. Zúčastnilo se 51 delegátů. Konference byla dobře připravena a ze zpráv jednotlivých funkcionářů jsem se dozvěděl, že divadelní amatéři mají na Novojičínsku nejen bohatou činnost, ale mají i zájem o vytvoření sítě Svazu českých divadelních ochotníků v okrese Nový Jičín. O bohaté činnosti svědčí řada přehlídek a festivalů, které proběhly v prvním pololetí letošního roku. 2. Lubinské jaro, 5. Bernartické jaro, 8. Divadelní štramberké úterky, 10. jubilejní přehlídka v Libhošti, 13. krajská přehlídka ve Frenštátě pod Radhoštěm, 13. festival v Bordovicích (doměna vesnických souborů).

Divadelní soubor ZK Kotouč Štramberk navázal spolupráci se slovenským divadelním souborem DK Strojár Martin, kde vystoupil se Sofoklovou Antigonou. Martinský soubor opět uvedl 6. prosince ve Štramberku Moliérova Tartuffa. Oba soubory si mají vyměnit představení na letošních 8. Štramberkých divadelních útercích a na Martinské divadelní jeseni. V prosinci se uskutečnila i recitační soutěž (2. ročník) PÍSEŇ MĚ VLASTI. Ve zprávách se hovořilo také o připravovaných představeních v okrese. Na Novojičínsku si na návštěvnost diváků nestěžují a ochotnická představení diváci rádi navštěvují.

Příkladná spolupráce divadelních ochotníků je i s Okresním domem kultury a vzdělávání v Novém Jičíně. Jeho ředitel Dušan Novotný uvítal spolupráci se Svazem českých divadelních ochotníků a přimlouval se, aby MNV a OB podporovaly všechny ochotnické soubory, které obohacují kulturní život v okrese. Pěkná spolupráce ochotníků je i mezi okresy Nový Jičín-Opava.

Na konferenci byl zvolen první okresní výbor Svazu českých divadelních ochotníků v Severomoravském kraji. Všichni členové ze souboru OB Lubina vstoupili do SČDO. Nově zvolený výbor se po konferenci sešel ke krátké poradě a dohodl se na programu pro nejbližší budoucnost. Řada přítomných delegátů se přihlásila k odběru Amatérské scény. Účastníci

konference pak na závěr dne zhlédli divadelní představení SZK Žimrovice, Hubalkovy Antigony. Lze si jen přát, aby i ostatní okresy Severomoravského kraje následovaly příkladu Novojičínských.

CYRIL BLÁHA

SETKÁNÍ

Je mrazivé odpoledne 13. prosince 1999. Vyjíždíme z Opavy naší varšavou a za necelých 10 minut nás řidič zastavuje za mohutným mostem přes řeku Moravici u Národního domu v Hradci u Opavy. Jsme tři za okres. Je 14 hodin. Čeká nás skupinka asi patnácti ochotníků a poděluje nás ihned kytíčkami (v celofánu, proti mrazu). Ubíráme se podél toku řeky a odbočujeme vpravo strmou zasněženou stezkou k místnímu hřbitovu, kde již odpočívá 31 zakladatelů a ochotníků na Hradci od roku 1909. V doprovodu dnešního režiséra Emila Konečného a zakladatele souboru Jana Ochvata se boříme v hlubokém sněhu a pokládáme na jejich rovny tu malou kytíčku jako dík za jejich velkou práci pro současníky. A u hrobu místní-

RK Brano uvádí Manzariho Partii ve čtyřech

ho nadšence a komika Karla Hodkovic tečou mnoha přítomným slzy po tváři. Jaká absurdnost! Komik a slzy... Po skončení tohoto prostého, ale o to srdečnějšího pietního aktu odjíždíme na kopec — do Kunhutina zámku.

Velká zámecká dvorana slavnostně vyzdobená vítá celkem asi 160 místních ochotníků a dobrých přátel divadla, kteří byli pozváni. Jsou zde již připraveni jak místní filmoví amatéři v čele se Zdeňkem Stodůlkou, tak i filmaři ostravské televize.

Inženýr Miloň Olšák zahajuje slavnostní setkání u příležitosti šedesátého výročí zahájení ochotnické činnosti v Hradci u Opavy a vítá přítomné, mezi nimiž je i řada bývalých milovníků, tragédů i komiků, kteří už mají více než těch šest křížků na bedrech.

Slavnostní projev pronáší profesor Artur Sommer, z něhož jen stručně uvádím, že vznik ochotnické činnosti na Hradci se připisuje dnes zde přítomné učitelce a slezské básničce Emilii Gudrichové, která zahájila divadelní práci pohádkami Dráteníček a Tři haříře v roce 1909. V té době národnostního i sociálního útlaču a bojů vzniká čtenářsko ochotnický kroužek a dalších 8 souborů (DTJ, Sokol, Orel aj.). Dnes je činný jediný, Rudý koutek braneckých železáren.

A už v roce 1910 se hrají Směry života — 1915 K. H. Borovský — 1917 Jedenácté přikázání — 1919 Poslední muž a Lumpacivagabundus — 1920 Paličova dcera, Vojnarka i Staříček Holuša — 1923 Maryša a tak to pokračuje až do dnešního dne. Nelze pro nedostatek místa uvádět další premiéry, kterých je k dnešku celkem 161 (kromě repríz), na nichž se podílelo 44 režisérů.

V dalším projevu velmi upřímně a vybraným stylem oceňuje kulturní činnost ochotníků předseda MNV František Škrobánek. Za okres zdraví setkání včelými slovy P. Fr. Mrázek a řada dalších představitelů složek NF.

Po skončení programu dochází k významnému věcnému cen a diplomů. Za vyznamenané pronáší zdravici dlouholetá ochotnice Julie Chovancová a děkuje za uznání činnosti, již slibuje za všechny další pomoc i veškeré sympatie i v budoucnu.

V závěru se pak ujímá slova zakladatelka této činnosti, paní Emilie Gudrichová, která ke svému srdečnému projevu přidává vlastní báseň — novou — o Kunhutíně Hradci a o jeho velkém historickém významu v minulosti. Celá řada objetí, gratulací a osobních setkání je hřejivá, jak ji může jen srdce ochotníka připravit a zažít. Radostných dojmů je bezpočet.

Po společné večeři přecházejí spokojení účastníci do Bílého zámku, kde je instalována výstava činnosti za uplynulých šedesátiletí, s bohatou fotodokumentací.

Vzorná příprava těchto oslav a jejich hladký a výborně organizovaný průběh zanechává hluboké, kladné stopy v myslích všech účastníků, kteří se večer zúčastňují slavnostního představení Manzariho komedie Partie ve čtyřech. Tato inscenace získává pak v přehlídce okresu Nový Jičín v Bernarticích 21. prosince putovní trofej „Slezskou Venuši“, což je tím nejlepším díkem za jejich dobrou práci i výborným zakončením jejich oslav.

JOŽA BRUS

PŘEDSTAVUJEME SE SAMI

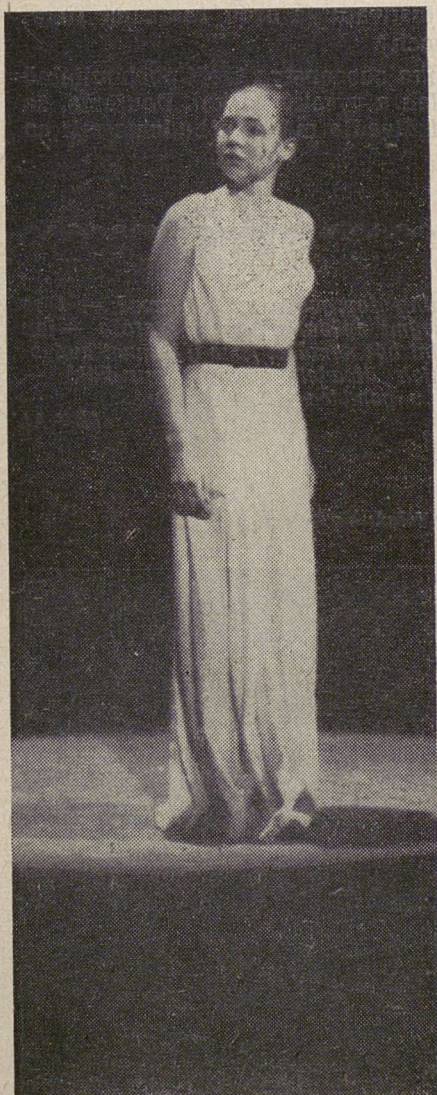
CO JE KDO JE VIA

Většina čtenářů ví, že „via“ je latinsky cesta, ale málo je známo, že se pod tímto slovem skrývá také název vysokoškolského divadla, působícího dnes v Divadélku v suterénu — ÚDA, Praha 6, náměstí Říjnové revoluce.

V roce 1964 se rozhodla skupina studentů třetího ročníku SVVŠ Velvarská ulice v Praze-Dejvicích založit dramatický kroužek, z kterého se postupně vyvinulo divadélko DIAF, hrající převážně vlastní hry a působící v okruhu studentů tohoto gymnasia. Typický pro tuto situaci byl i repertoár — rozpustilá fraška Pan učitel vyrušuje, dále obraz světa viděný očima osmnáctiletých lidí — Veni, víd, vici a jiné.

Další repertoár (1965) již směřoval k dnešnímu

Z Camusova Caliguly (J. Kostková — Caesonie)

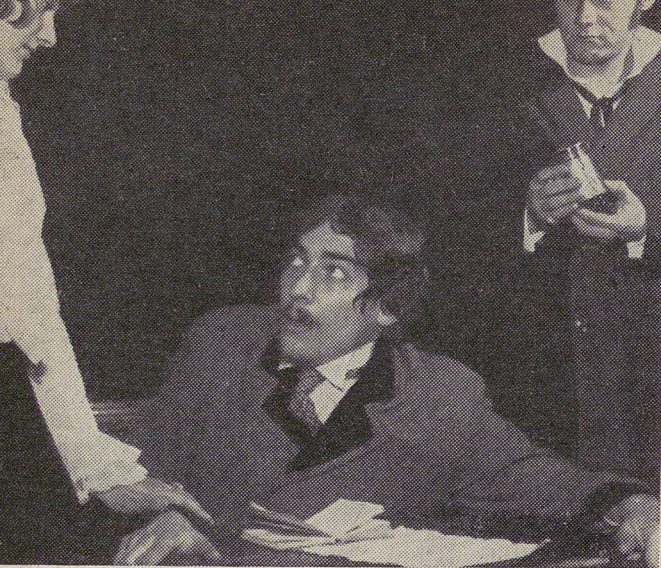
názorovému pojetí a dramaturgické koncepci. V zimě 1965 se uskutečnilo v Redutě několik našich představení hry Roberta Merleho Sysifos a smrt a později v Divadélku v suterénu dramatu Eugéna Ioneska Král umírá. Zvládnutí těchto her bylo ovšem pouze teoretické, neboť jejich dramatické vyjádření bylo nad možnosti členů souboru, i když někteří z nich později úspěšně absolvovali DAMU (O. Krejča mladší, O. Vízner, J. Štěpnička a jiní). Odchod těchto členů a také dalších, kteří nastoupili v roce 1966 vojenskou službu, způsobil dočasné přerušování činnosti souboru.

Rozpad souboru DIAF však neznamenal konec divadelní činnosti ani těch členů, kteří odešli na vojnu. Založili tam divadelní soubory, tak například Jaroslav Linke a Jiří Reichel v Brně-Židenicích, nebo Jan Rosák v Hradci Králové (Tyiátr 04). Jejich soubory se účastnily různých armádních festivalů, vesměs s dobrým výsledkem (Zruč nad Sázavou, Náchod, Přerov aj.). Členové těchto souborů, jejichž podstatná část byla z Prahy, stali se pak základem obnoveného divadla, které působí od podzimu 1968 v ÚDA, tentokrát již pod dnešním názvem VIA. Začátkem roku 1969 byl soubor konstituován Svazem vysokoškolského studentstva jako oficiální vysokoškolské divadlo. Jeho členové jsou totiž posluchači vysokých škol, ponejvíce fakulty sociálních věd a publicistiky.

Co chceme vlastně svým divákům říci? Naše dramatické působení je jedním ze způsobů naší akceptace světa a jejího vyjádření. Tento způsob považujeme za nejbezprostřednější, a proto se mu vě-

Pražští vysokoškoláci hrají Plešatou zpěvačku

L. Andrejev: Fixní idea (T. Kličková, J. Rosák, J. Linke)

nujeme nejintenzivněji. Jelikož naše pojetí skutečnosti se blíží pojetí existenciálnímu, jehož vyjádřením v rovině dramatické tvorby je podle našeho názoru užší okruh tzv. psychologických her, snažíme se vybírat si právě díla představitelů tohoto směru. Naše zaměření není však úzce specializováno na klasická psychologická dramata, ale za-

hrnuje i širší pole tzv. nonkomformní tvorby. Je to například moderní poezie nebo čistě absurdní hry. Tuto koncepci zaujímáme s vědomím nedostatečných dramatických možností, které by umožňovaly plnější vyjádření našich názorů (jde i o nedostatky v technickém vybavení). Tyto nedostatky nechceme zakrývat, proto se náš přístup k této formě realizace, ve které chceme zachytit hlavně nosné filosofické principy toho kterého díla, dá nazvat upřímným, jakýmsi „upřímným divadlem“, bez přehnané a bezmyšlenkovité řemeslnosti, ale také bez zbytečného předstírání v jádru nezažitých a nezvládnutých koncepcí.

V lednu loňského roku uvedlo Divadlo VIA Ioneskovu Plešatou zpěvačku, v březnu Camusovo drama Caligula a na počátku této sezóny dramatizaci díla Leonida Andrejeva Fixní idea. V současné době máme na programu pásmo beatnické poezie z děl A. Ginsberga, L. Ferlingetiho, D. Corsa a dalších, uváděné pod názvem Obeznamení s nocí. V březnu přijde na program znovu Král umírá. Připravujeme středověkou komedii pro letní sezónu na hradě Rožmberku nad Vltavou, ukázky z pásma americké poezie pro televizi — a také bychom se rádi zúčastnili aronovského festivalu (s hrou Taidžuna Take- dy Světélkující mech).

Hlavní část našeho obecnstva tvoří pochopitelně posluchači středních a vysokých škol. Doufáme, že jim svou koncepcí divadla máme a budeme mít co říci.

I KAŠPÁREK ZPÍVÁ

Starí dobří braši, Kašpárek a jeho přítel policajt Šmidra, jsou už po několika generacích oblíbenými společníky vděčných dětských diváků. Svou chytrostí, mazaností, ale hlavně dobrým srdcem vždycky vítězí nad zlem, které se proti nim postaví. Ať už má podobu draka nebo zlého čaroděje. Jaký div tedy, že právě pro tyto vlastnosti a pro přízeň těch nejmenších, vrací se k oběma pohádkovým postavčkám leckterý profesionální i amatérský divadelní soubor.

Žižkovská MALÁ SCÉNA sáhla tentokrát po „pohádce se zpěvy“. Napísal ji Miloš Stránský, hudbu složil Bedřich Blažek a jmenuje se KAŠPÁREK A ŠMIDRA V ČERNÉM HRADU. V obou hlavních rolích se představují noví členové žižkovského souboru — Josef Kavan a Josef Houba. Zejména posledně jmenovaný vytváří postavu hluchého, rozšafného Šmidry s patřičnou dávkou komiky, je přirozený a bezprostřední i v té své dobrácké neohrabanosti. Ale sluší se jmenovat i Václava Žemličku (loupežník) a Ferdinanda Kredbu (čaroděj), oba ve výtečných maskách.

Představení má — v režii Milana

Vyskočila a za asistence Jiřího Matičky — rychlý spád, děti nejsou ani na chvíli vyvedeny z napjaté pozornosti a dobře se baví. A konečně za zmínku stojí i fakt, že vesměs všichni účinkující se dobře vypořádali — za klavír-

ního doprovodu D. Kavanové — i se svými zpěvními party. Protože — jak ani být nemůže, jsme-li v moci hudebních divadel, show a muzikálů — i v pohádce se dnes zpívá.

(Š V A)

Sochůrkovy snímky z představení žižkovské Malé scény Kašpárek a Šmidra

Shakespeare, William

VESELÉ WINDSORSKÉ
PANIČKY

(The Merry Wives of Windsor, 1600)

Komedie o pěti dějstvích. Přeložil E. A. Saudek, 16 m, 4 ž. a k. Děje se ve Windsoru koncem 16. století. Na ulici, v hospodě, v bytě, v oboře.

Rytíř Falstaff je už v letech a objemného těla, když se rozhodne zkusit štěstí v lásce, aby pomohl svému měšci. Napíše milostná psaníčka paní Vodičkové a paní Hoškové. Jeho kumpáni Pistol a Berkdeber je však odmítají doručit. Pohádají se s ním a rozhodnou se, že to prozradí manželům. Obě paní dostaly dopisy, ukáží si je a přísahají Falstaffovi pomstu. Za pomocníci si vyberou obratnou paní Čipernou. Ta donese Falstaffovi zprávu, že obě paní jsou psaníčky velmi potěšeny a čekají jen na osobní setkání. Hošek své paní zcela důvěruje, ne tak Vodička. Ten se přestrojí a jde za Falstaffem, vydává se za Patočku, dělá jako když má zá-lusk na paní Vodičkovou a žádá Falstaffa o pomoc. Přitom se od něho dozví, že ona už Falstaffovi slíbila schůzku.

Když přijde rytíř k paní Vodičkové, příběhne paní Hošková, že přichází rozněvaný Vodička a s ním půl Windsoru. Milovník je rychle vhozen do koše se špinavým prádlem a vyklopen do řeky. Ale jen se oťře a uvěří zase pozvání paní Vodičkové, aby přišel. A vypoví to zase žárlivému Patočkovi. Zase se vrací Vodička, aby dopadl svou ženu s rytířem in flagranti. Tu ženy přestrojí rychle Falstaffa za bábu, která dřív k Vodičkovům přicházela, ale poněvadž nadělala jen mrzutosti, zakázal jí Vodička přístup. Když ji teď spatří, natluče ji. — Teď obě

ženy už svým mužům vyprávějí celou historii s rytířem a všichni se domluví, že ještě naposled si udělají ze starého prostopášníka blázný. Vyzvou ho, aby o půlnoci přišel do obory, přestrojen za pohádkového myslivce Herna, s parohy na hlavě.

Ale na dostaveníčko přijde i zastup zasvěcených, přestrojených za skřítky a víly. A zase je rytíř bit a poštipán. Do tohoto příběhu se vplétá příběh Hoškovy dcery Aničky. Ta má tři cititele. Ona má ráda mladého šlechtice Fentona, otec přeje hlupáčkovi Věchýtkovi, poněvadž je to příbuzný zdejšího soudce, matka zas francouzskému lékaři Kajusovi. V oboře představuje Anička královnu vil. Její otec domluví s Věchýtkem, aby si odvedl bílou vílu, to že bude Anička, k tajnému sňatku. Matka zase ujedná s doktorem Kajusem, aby si odvedl tu vílu v zeleně. Anička na oko souhlasí s oběma plány, ale domluví se svým milencem věci tak, že Věchýtek i doktor Kajus si vlekl k oddávkám přestrojené chlapce. A sami se vracejí oddání, s čímž rodiče souhlasí. A paní Hošková zve všechny, i Falstaffa, k hostině. **kr**

[146]

Shaw, George Bernard

ČERTOVO KVÍTKO

(The Devil's Disciple, 1901)

Hra o třech dějstvích. Přeložil Frank Tetauer. 10 m, 5 ž, vojáci, důstojníci, lid. Výprava: kuchyně, obyvací pokoj u pastora, britské velitelství, soudní síň, websterbridgeské tržiště. Loba děje: 1777, místo děje: Amerika.

Hra se odehrává v době, kdy anglická vojska potlačují revoluci amerických kolonistů. Dick Dudgeon je pokládán všemi za nenapravitelného vyvrhla a pekelníka a je omylem zatčen anglic-

ztělesnila prostou morální myšlenku a spojila apel na nejzákladnější lidské city mravnosti s pokud možná pestrou a rušnou podívanou. Vzniklá umělá transpozice lidového divadla je značně náročná na provedení. **fi**

[138]

Puškin,
Alexander Sergejevič

KAMENNÝ HOST

(Kamennyj gost, 1830)

Drama o čtyřech scénách. Přeložil Otokar Fischer. 8 m, 2 ž. Scény: hřbitov a komturův náhrobek, pokoj Lauřin a komnata doni Any. Doba: španělská renesance. Verš: blankvers.

Za temného večera se vrací don Juan se svým sluhou Leporellem tajně do Madridu. Jsou ukryti na hřbitově u kláštera sv. Antonína, kde je pochován komtur, pro jehož zavraždění v souboji byl don Juan vypovězen králem do vyhnanství. Don Carlos, bratr mrtvého komtura, miluje mladou a lehkomyšlnou herečku Lauru, k níž don Juan, jako její bývalý milenec, přichází ještě téže noci, kdy se znovu objevuje v Madridu. Don Carlos, popuzen smrtí svého bratra i žárlivostí, střetává se s Juanem v prukém konfliktu, který vyvrcholí v souboj, v němž je don Carlos zabít. Pak se don Juan ukrývá v ústraní převlečen za mnicha. Na hřbitově vidává denně krásnou vdovu po komturovi. Když ji jednoho dne osloví, podléhá doña Ana horoucímu vyznání a zve nepoznaného Juana k sobě. Úspěchem opojený Juan rouhavě zve k návštěvě u vdovy i komturovu sochu z náhrobku. Ta na souhlas přikývne. Don Juan se doně Aně nechává poznat jako vrah jejího muže. Nešťastná žena přesto nedokáže vzdorovat kouzlu Juanova vášnivě osobnosti, ale ve chví-

li, kdy se nechává poprvé políbit, vstupuje komturova socha, chápe Juanovu ruku do své mramorové pravice a oba se spo-lečně propadávají.

Alexander Sergejevič Puškin (1799—1837) je z největších básníků světové literatury. Jeho dílo (bohatá lyrika i epika — poemý Ruslan a Ludmila, Měděný jezdec, povídka Piková dáma), slohově na přechodu mezi romantismem a realismem, postihuje vzdor prostředí a době, v níž vznikalo, životní pocity moderního člověka. Vedle čtyř tzv. malých dramat (Skoupý rytíř, Mozart a Salieri, Kamenný host, Hodokvas v době moru) je Boris Godunov jediným rozsáhlým dramatickým dílem.

Jedno z tzv. malých dramat Kamenný host je velice náročné pro básnickou zkratku, v níž je tragédie několika postav sevřena do precizně vypracované miniaturní plochy. **e**

[139]

Puškin,

Alexander Sergejevič

EVŽEN ONĚGIN

(Jevgenij Oněgin, 1830)

Drama o třech dějstvích (10 obrazech). Překlad a dramtizace Jaroslav Janovský (1952). 10 m, 8 ž, malý kompars. Scény: 8 interiérových proměn, zimní louka za mlýnem. Doba: počátek XIX. stol. Pravidelný rýmovaný verš.

Oba mladí přátelé, Evžen Oněgin a básník Lenský, se rozcházejí ve svých životních názorech. Lenský příteli vytýká jeho znuděný, k celému světu znečitlivělý život. Oněgin vysvětluje, že jednotlivé zítí beze smyslu, bez naděje na změnu a vzruch zničilo v něm jakýkoliv cit pro krásu a štěstí. Lenský přítel chápe, ujišťuje jej svým upřímným přátelstvím, a abv jej rozptýlil, zve jej na sousední statek k Lariným,

do jejichž dcery Olgy je Lenský zamilován. U sousedů pozná Oněgin v jejich druhé dceři — Tatáně — člověka, jenž v mnohém, zejména v odporu k poklidnému a konvenčnímu životu, je mu blízký. Tatána je Oněginem okouzlena. V noci po první návštěvě se mu v krásném dopise svěřil s láskou, již v ní vzbudil. Při nejbližší příležitosti, při plese o jejím svátku, se Oněgin v upřímné zpovědi Tatáně vyzná, že ji není schopen milovat. Její slzy Oněgina pobouří a jeho hněv se pak obrací proti Lenskému, jenž ho sem téměř násilím přivedl. Ze zlosti provokuje zamilovaného básníka předstíraným zájmem o Olgu tak dlouho, až Lenský, uražen Evženovým chováním a popuzen intrikánským statkářem Zarěckým, vyzývá Oněgina na souboj. Za mrazivého rána je Lenský v souboji zabit. Oněgin je zoufalý nad mrtvým přítelem, lituje své unáhlenosti a rozhoduje se opustit Rusko a toulat se nazdařbůh světem. Olga se brzy po Lenského smrti vdala a Tatána, stále milující Oněgina, je posílána do Moskvy, aby tam našla manželství a snad i zapomutí. Po letech se na jednom z petrohradských plesů neočekávaně objeví Oněgin. Je srdečně vítán přítelem, starým knížetem, který mu ukazuje svou okouzlující mladou ženu — Tatánu. Oněgin pochopí svůj životní omyl a je hluboce raněn chladem, s nímž jej dokonale se ovládající Tatána přijme. Zoufale se snaží, aby pochopila jeho cit. Ona však, vyrovnána už se svým osudem, se přes svou trvalou lásku k Oněginovi nemíní zpronevěřit své cti a rozhodně Evžena odmítá.

Jednoduchá dramatizace slavného veršovaného románu je amatérskými soubory hrána velice zřídka, přestože by mohla být nejen vhodným, ale i divadelně úspěšným příležitostným představením. **e**

[140]

Rostand, Edmond

ROMANTIKOVÉ

(Les Romanesques, 1894)

Veselohra o třech dějstvích ve verších. 5 m, 1 ž, zeď — němá osoba. Místo hry je libovolné, jsou-li jen kostýmy hezké. Výprava: park, v jehož středu stojí zeď, park, v jehož středu už není zeď, park se stavebním materiálem, aby mohla být zeď obnovena.

Sylvetta a Persinet se tajně milují, protože jejich otcové žijí ve vzájemném nepřátelství. Scházejí se tajně u zahradní zdi, která dělí pozemky otců obou milenců. Jednoho dne jim schůzku přeruší Persinetův otec Bergamin, který synovi oznámí, že mu vybral nevěstu. Nenávist obou otců je jen předstíraná, ve skutečnosti oba touží po tom, aby se jejich děti vzaly a oni mohli zbourat zeď a žít na stará kolena pohromadě. Kladou lásce svých dětí překážky proto, aby tato láska byla silná a vytrvalá. A aby se mohli smířit a aby mohlo konečně dojít ke svatbě, zinscenují únos Sylvetty, kterou Persinet zachrání a oba otcové mají důvod, aby se smířili. Zeď byla zbourána a otcové už měsíc žijí spolu. Jsou oba velmi rozčarováni, protože vidí jeden na druhém všechny chyby a navíc jim chybí romantika tajných schůzek. Mladí se milují, večer mají podepsat satební smlouvu a stále vzpomínají na romantický únos a vysmívají se otcům, jak je podvedli. Otcové tajně vyslechnou jejich rozhovor a z uražené ješitnosti řeknou Sylvettě pravdu, že všechno byla jen hra. Kdyby totiž otcové projevili přání, aby se mladí vzali, byli by z mladického vzdoru neposlechli. A aby dotvrdili všechny tyto skutečnosti, ukážou starší Sylvettě účet za únos. Sylvetta chtěla původně celou věc před Persinetem zatajit, **106**

[144]

Shakespeare, William

VEČER TŘÍKRÁLOVÝ NEBO COKOLI CHCETE

(Twelfth Night, 1601)

Komedie v osmnácti scénách. Přeložil E. A. Saudek. 11 m, 3 ž. Děje se ve městě a na pobřeží Illyrie, v komnatě vévodově, v Oliviiině domě, na ulici.

Orsino, vévoda illyrský, je nešťastně zamilován do Olivie. Olivie nepřijme ani jeho posla. — Ze ztroskotané lodi se zachrání Viola. Kapitán jí vykládá o vévodovi a jeho lásce. Viola se rozhodne vstoupit do vévodových služeb. — Pan Tobíáš Říhal, strýc Olivii, bydlí v jejím domě a přátelí se s Ondřejem Třasořitkou, kterého by rád oženil. — Vévoda si mnoho slibuje od svého nového panoše Cesaria, kterým je převlečená Viola. Ale Viole se líbí vévoda a tím je její poselství k Olivii neveselé. — Olivie jen truchlí po svém bratrovi a nemá smysl pro zábavy. Odhání šaška, což vítá její upjatý správce Malvolio. Ale nový poslíček vévodovy lásky, Viola, se nedá odehnat a vyřizuje vzkaz. Olivie je okouzlena sličným poslem a vévodu zase odmítá.

Sebastian, bratr Violy, nezahynul, jak se ona domnívá, a zachránil se také. — Malvolio dohoní odcházející Violu a dává jí prsten, který prý jeho paní vrací vévodovi. Viola však žádný prsten nepřinesla, to se Olivie do ní zamilovala. — Oba kumpáni, pijani, hlomozí se šaškem Vejražkou v noci v Oliviiině domě. Komorná Marie je marně napomíná. Přichází Malvolio a všechny velmi pánovitě kárá. Marie se rozhodne, že se mu za to pomstí. — Zamilovaný vévoda nje po Olivii a znovu k ní posílá Violu. — V zahra-

dě podhodí Marie procházejícímu se Malvoliovi dopis, ze kterého si Malvolio vybere, že jeho paní, Olivie, mu takto dává najevo svou lásku. Kumpáni ve skrytu poslouchají jeho sebevědomou řeč. Violino poselství u Olivie se míjí cílem. — Pan Ondřej zle žáril na Violu, vyzývá ji (stále ovšem převlečenou za muže) na souboj. — Sebastian, provázen kapitánem Antoniem, si prohlíží město. Antonio se odloučí, aby nebyl spatřen v místě, kde se kdysi postavil proti vévodovým lodím. — Malvolio se objeví před svou velitelkou, vystrojen podle pokynů dopisu (žluté punčochy, podvazky křížem), vzbudí Oliviiin odpor a posměch kumpánů a Marie. Tobíáš štví Ondřeje proti Viole a již stojí, oba nedobrovolně, proti sobě se zbrani v ruce, když tu se Violy ujme Antonio v domnění, že je to Sebastian. Je zatčen soudními zřizenci, ale Viola vytuší, že její bratr žije. Sebastianu, kterého pokládají za Violu, připadnou Ondřej s Tobíášem. Zastihne je Olivie a Sebastianu, kterému se zdá, že sní, odvádí. — Malvolia zavřeli do tmavé místnosti a za účasti šaška Vejražky, převlečeného za faráře, s ním jednáji jako s posedlým. — Sebastian marně shání Antonia. Olivie přivádí kněze, aby ji oddal se Sebastianem. Vévoda s družinou se setkají u Olivie s Antoniem, kterého vede stráž. Antonio podezřívá Violu z nevděčnosti, Olivie zase z nevěry, neboť s ní přece byla oddána. Oba kumpáni byli Sebastianem, kterého považovali za Cesaria (Violu), řádně pohmožděni. Konečně vystoupí Sebastian, pozná se s Violou, kterou si nyní žádá za ženu vévoda, Malvolio je Olivii osvobozen a vše smírně končí šaškovou písní. **kr**

Sklenice vody je kostýmní kon-verzační komedie s velmi jemnou, složitou stavbou. Je-li pozorně na-studována, je úspěchem souboru.
kr

[143]

Shakespeare, William

SEN NOCI SVATOJÁNSKÉ

(A Midsummer Night's
Dream, 1595)

Komedie v pěti jednáních. Přeložil
E. A. Saudek. 17 m, 4 ž, kompars.
Děje se ve starých Athénách, v pa-láci, ve světnici, převážně v lese.
Verš.

Je před svatbou athénského vévo-dy Thésea s Hipolytou a přípra-vují se slavnosti. — Lysandr a Demetrius jsou zamilováni do Hermie. Ta je nakloněna Lysandro-vi, ale Demetriovi přeje zase její otec. Tu se Lysandr s Hermií roz-hodnou, že uprchnou. — Athénští řemeslníci, divadelní ochotníci, mají schůzku, aby si rozdělili úlo-hy hry, kterou chtějí sehrát před vévodou.

Král elfů Oberon má potíže se svou manželkou Titaní. — Hele-na, která miluje Demetriu a ví, že on blouzní po Hermii, mu prozra-dí, že Lysandr s milenkou utekli do lesa, Demetrius, následován Helenou, spěchá za nimi. Helena se dožaduje jeho lásky, ale De-metrius ji chladně odmítá. To za-slechne Oberon a rozhodne se, že Heleně pomůže. Poručí svému skřítkovi Pukovi, aby spícímu mláďenci potřel oči šťávou kytíč-ky, které říkají Planá láska. Má tu moc, že potřený se zamiluje do první osoby, kterou spatří. — Oberon nakape šťávy na oči spící Titanie. Puk natře oči omylem Ly-sandrovi, který uvidí při procit-nutí Helenu, zamiluje se do ní a Hermii opustí. Ochotníci zkoušejí také v lese.

Pozoruje je Puk. Nasadí jednomu z nich, tkalcovi Klubkovi, oslí hla-vu. Ostatní se rozutečou a Klubka s oslí hlavou spatří probouzející se Titanie, zamiluje se do něho a přikazuje svému průvodu, aby mu byla vzdávána úcta. — Když vidí Oberon, jakou udělal Puk u mi-lenců chybu, potře dodatečně De-metria. Teď milují oba Helenu, která přijímá jejich milostné pří-sahy jako výsměch a Hermie se souží. Tu zasahuje Oberon ještě jednou, aby Lysandr miloval svou Hermii a Demetrius zase Helenu. Oberonovi se zželí očarované Ti-tanie, usmíří se s ní a odcházejí. Vévoda Théseus přijde na lovu v lese na oba šťastné milenecké páry. A Klubkovi vše připadá jako sen. — Na schůzce ochotníků se dávají ještě poslední pokyny ke hře, která byla vybrána k předve-dení. K oslavě zasnub sehraji ře-meslníci vévodovi hru o Pyramu a Thisbé. Naivně, prostě, jak to dovedou. Po ukončení odejdou všichni spát a Oberon s Titaní a průvodem žehná domu a přeje všem štěstí. Krátký epilóg hry má Puk.

William Shakespeare (1564 až 1616), anglický básník, dramatik a herec. Z jeho historických her uvádíme Richard III., Jindřich IV., Jindřich V. Z ko-medí: Zkrocení zlé ženy, Večer tříkrálový, dále Be-nátský kupec. Z tragédií: Romeo a Julie, Hamlet, Othello, Macbeth, Král Lear, Antonius a Kleopatra. Z po-hádkových her: Zimní pohád-ka, Bouře.

Sen noci svatojánské mohou, po náročnost této hry, důstojně uvést jen nejvyspělejší soubory; to se vztahuje i na dva další zde uve-dené tituly.
kr

ale Persinet náhodou našel účet a tak musela s pravdou ven. Je-jích zklamání je veliké. Přichází Straforel, který provedl na objed-návku únos, pro svou odměnu. Persinet se na něj oboří, ale pro-tože neumí pořádně šermovat, je zahanben a uteče do světa. A tak když se dostaví notář a hosté, aby byli svědky podepsání svatební smlouvy, Sylvetta se už nechce vdávat, Persinet zmizel a oba otcové se právě poprali. Nejhuř dopadne Straforel, kterému ne-chce nikdo za únos zaplatit. Roz-hodne se proto, že mladé i staré smíří a potom snad dostane své peníze.

Oba otcové sledují, jak zedník — převlečený Straforel — znovu sta-ví zeď. Pomalu se usmířují, až po-sléze odcházejí společně na par-tii karet. Přichází Sylvetta, které někdo nechává v zahradě milost-né dopisy. Ukáže se, že to je Stra-forel, který se před dívkou vy-dává za dobrodruha, strhne pře-vlek zedníka, vyzná jí lásku a chce ji unést. Při tom jí únos ne-jen vyličí v tak realistických bar-vách, ale i další společný život, že Sylvettu přejde všechna ro-mantika. Když Straforel odejde na oko připravit únos, vrací se ze světa Persinet. Je ve velmi zbědo-vaném stavu, neboť dostal notně za vyučenou. A tak se oba milenci smíří, protože jejich láska pře-trvala i tuto zkoušku. Straforel se přizná ke svému poslednímu podvodu a protože i staří se smí-řili, dostane konečně zapláceno.

Edmond Rostand (1868 až 1918), francouzský dramatik, autor novoromantických veršovaných her: Vzdalená princezna, Sa-maritánka, Cyrano z Bergeracu (1897), Orlík, Chan-tecler.
dr

[141]

Sachs, Hans

MASOPUSTNÍ HRY

Přeložil
Eduard Goldstücker

Žárlivý sedlák v očištění
(Der pawr inn dem feg-fewer, 1552)
5 m, 1 ž.

Elza si přijde stěžovat opatovi kláštera na žárlivost svého muže. Opat s mnichem jí slíbí, že muže dostanou na čas do očištění, aby se ze žárlivosti vyléčil. Za tuto službu Elza slibuje hrnec peněz. Mniši si ztropí legraci, sedláka opijí, pak dají do temnice, kde je bit za těžké hříchy žárlivosti, a při tom mu předstírají, že zemřel, že je v očištění a že jen na přimlu-vu opata se může vrátit do živo-ta. Sedlák je vyléčen a po novém opití vrácen životu s posláním: Já chci se polepšit a do očištění, kde tak zle je, už nechci zpět. —
To Hans Sachs přeje.

Dobrák Enšpígl

(Der Ewlenpiegel mit den blinden, 1553)
8 m, 1 ž.

Enšpígl potká tři slepce, řekne jim, že jim dává tolar, ať jdou do hospody. Slepci ovšem nic nedo-stanou a myslí si každý o dru-hém, že dostal tolar. V hospodě pojedí a popijí a teprve při pla-cení zjistí, že žádný nemá nic. Rozezlý hospodský je zavře do chléva, dokud nezaplatí. Tu se objevuje Enšpígl a slibuje záruku za slepce. Ztropí ovšem nový žert. Jde za farářem, kterému na-mluví, že hospodský je ďáblem posedlý, aby ho přišel zařikávat. Hospodská sama slyší od faráře, že je ochoten jim pomoci a vy-světluje si to po svém, že farář zaplatí útratu za slepce. Hospod-ský proto slepce pouští, Enšpígl

odchází a dva lakomci, farář a hospodský, se dostanou pro tolar do sebe.

Posel z ráje

(Der fahrend schuler inn paradeis, 1550)

2 m, 1 ž.

Selka vzpomíná na mrtvého manžela, který byl lepší než nynější její skrblik. Ráda by mrtvému nějak prospěla. Přichází potulný žák a žádá pohoštění. Při řeči uvádí, že prošel mnoho míst, dokonce i kde je ráj. Toho se hloupá selka chytá, vyptává se na ten ráj a zda tam nepotkal jejího prvního manžela. Žák uvádí, že ho zná, že je to chudák bez šatů a bez peněz. Selka žákovi připravuje balík šatstva a peníze, aby tyto věci donesl mrtvému manželovi do ráje. Po odchodu žáka se svěruje muži. Sedlák se vyptá, kudy žák odešel, předstírá, že mu dala málo peněz a s hněvem sedá na koně, aby šibala dohnal. Žák však uvidí jezdce, rychle uschová balík, peníze a tašku a když se ho sedlák vyptává na žáka s rancem, posílá ho přes bažinu a ochotně převezme k ohlídkám koně. Jakmile sedlák zajde, sebere odložené věci, sedne na koně a zmizí. Sedlák se vrátí pěšky domů a před ženou předstírá, že dal žákovi i koně, protože cesta do ráje je daleká. Selka slibuje svému muži, že mu bude posílat, až umře, do ráje vše potřebné. A protože to nesmlčela, celá vesnice se baví její hloupostí.

Zlodějská historie

(Der bawer mit dem küdieb, 1550)

3 m, 1 ž.

Sedlák vezme na noc zloděje. Ten mu ukradne krávu a navíc předstírá, že ji dostal od důlníka na úhradu dluhu. Dokonce požádá sedláka, aby mu krávu na trhu prodal a peníze donesl do hospody. Sedlák svou krávu nepozná a

skutečně ji na trhu prodá za šest tolarů, zloděj předá pět a ten mu ještě jeden tolar dá za námahu. Zloděj předstírá, že chce ještě sedláka pohostit a protože je už předem dohodnut s hostinským, půjčuje si plášť, mšu a konvici a jde pro kuřata a víno. Tu přichází sedláková dcera a sděluje mu, že byl okraden o krávu. Hostinský, kumpán zloděje, rychle mizí, jako že jde honit zloděje. Sedlák je rád, že má alespoň dva toлары, zbytek si na novou krávu vypůjčí a dcera musí slíbit, že nic neřekne matce. Jde opravdu o zlodějskou historii, protože zloděj kradl sedláku, sedlák zloději a i hospodský byl zloděj.

Hans Sachs (1494–1576), německý lidový básník, který složil na pět tisíc mistrovských písní, bezpočtu balad, šprýmů, žertovných i vážných disputací a divadelních her. Některé další masopustní hry vyšly v edici Světová četba pod názvem: Masopustní hry a šprýmy.

Masopustní hry, z nichž ukázkou uvádíme čtyři, jsou příkladem středověkých frašek. V případě Sachsové jde o dialogizované epické básně a hlavně šprýmy, které jsou námětově čerpány z anekdotických historek. Jejich cílem je vyvolat smích. Při tom ovšem napadají hloupost, nevěrnost žen, vychloubačnost, skrblicitví, chtivost kněží apod. Sachsovy Masopustní hry jsou věčnou inscenační látkou pro nápaditý soubor.

ko

[142]

Scribe, Eugène

SKLENICE VODY

(Le Verre d'eau, 1840)

Veselohra v pěti jednáních. Přeložil a upravil Miloš Honsa. 5 m, 3 ž. Výprava: síň v královském paláci, komnata královny. Děje se v Londýně koncem 17. století.

108

Vicomte de Bolinbroke potřebuje dostat důležitý dopis francouzského vyslance do rukou královny, jejíž všechno konání je pod dohledem vévodkyně Marlboroughové. Mladý gardový důstojník Masham má záhadného neznámého patrona, jenž mu zatím jen stanoví, že se nesmí ženit. Ale on má svou lásku: Abigail, prodávčku z klenotnictví, která se má právě jít představit ke dvoru jako čtenářka. Doporučení je od královny, ale až co tomu řekne vévodkyně. Abigail je její přibuznou. Bolinbroke se z toho raduje. Vloží do novin, které Masham nese královně, dopis, ale vévodkyni to neujde. Když ta vidí, že její sok ví o její chudé přibuzné, souhlasí, aby nastoupila, ale on nesmí nic o tom psát, neboť vévodkyně skupila všechny jeho dluhy. Masham se setkal v parku s jedním svým nepřijemným neznámým, v souboji ho zabil a musí prchnout.

Bolinbroke královnu listem informoval o Abigail. Vévodkyně na to přijde a vyčítá jí, že se spojuje s opozicí právě teď, když ona prosazuje návrat jejího bratra do země. Slíbí, že Abigail dobře umístí jinde. Bolinbroke přijde rozveselen, neboť dědí po bratrovi, který byl zavražděn. Vévodkyně nařizuje vypátrání vraha. Abigail se chvěje, Bolinbroke je rád, že dědí, do toho se vrací Masham. Byl dostižen, ale k svému překvapení dostal povýšovací dekret. Přichází za to poděkovat. V dárkách poznává Abigail věci, které prodávala vévodkyni. V dopisu jsou další příkazy neznámého protektora. Toho využívá Bolinbroke, který teď už dluhy nemá, a prosadí u vévodkyně, aby byla Abigail přijata.

Ve své funkci královniny společnice Abigail Bolinbroka horlivě podporuje. Tak se královna dozví, jak nákladná je válka s Francií a že jejím pravým důvodem je to, že vévodkyně chce mít svého

manžela mimo Londýn, aby se mohla věnovat Mashamovi. Královna proto nepodepíše už některé listiny a vévodkyně je zle uražena. Masham se jí svěčil se soubojem a ona ho posílá k svému manželovi, maršálovi, že mu dá instrukce. Ale zhlédne její pohromadě s Abigail a žárli. Královna musí přece jen ustoupit, chce-li návrat bratrův. Abigail to oznamuje Bolinbrokovi celá zmatená, neboť vidí, že se v Mashamovi zhlédla ještě jiná dáma, nesmí ji vyzradit. Je prý umluveno, že ona dáma požádá večer Mashama o sklenici vody, což bude dohodnutým znamením, že ho očekává. Bolinbroke řekne vévodkyni, že má soupeřku v lásce a jaké je poznávací znamení. Večer si královna ve společnosti stěžuje, že je jí horko a požádá Mashama o sklenici vody. Vévodkyně se rozčílí, dojde k přestřelce a královna ji propustí. Bolinbroke si teď pochvaluje pravdivost své zásady, že malé příčiny mívají velké následky. Abigail se stává vévodkyninou následovnicí. Ale žárli, že přijde Masham ke královně. Masham prohlašuje královně, že nemiluje vévodkyni, že miluje jinou. Vnikne sem žárlivá vévodkyně pod záminkou zpráv z bojiště a vypátrá tu Mashama. Bolinbroke zachraňuje situaci tím, že oznamuje, že se sem Masham dostal tajně, aby se rozloučil s Abigail, svou paní. Královna a vévodkyně jsou překvapeny. Královna se brzy vzpomátuje, ujistí mladý pár svou přízní a vyhlásí odvolení maršála Marlborougha, konec války a změnu vlády. Obratný Bolinbroke se stává ministrem. To vše pro sklenici vody!

Eugène Scribe (1791–1861), velmi plodný francouzský dramatik a libretista. Spolupracoval s řadou jiných dramatiků. Výborný technik dramatu. Představitel intrikové konverzační komedie. Vedle jeho některých operních libret je živá zvláště Adrienna Lecouvreurův.

109

HODINKA s J. Hlinomazem

Vstoupil jsem do Hlinomazovy garsonky (ložnice, pracovny, ateliéru) tentokrát s otázkami o ochotnickém divadle. Píšící herec, hrající malíř a malující spisovatel seděl před obrazem a nedal se rušit.

Já si tady ještě takhle domaluju žebříček a hned udělám smrtáka!

Pečlivě domaloval žebříček na obraz — ilustraci k Hrabalovým Tanečním hodinám a šel do kuchyňky vařit smrtáka. Na zdi přibýlo hodně nových ob-

razů, přibýlo filmových rolí, prostě člověk má dojem, že se Hlinomaz zastaví jenom když si sedne, aby psal.

Tak, ochotnický jsem jaksi dělal nejdřív trpaslika. Chyba snad byla, že jsem ho dělal na jevišti a ne na zahrádce. Pak jsem poskočil v pohádce jako odmítnutý princ. Ve hře, kterou jsem napsal s Honzou Karlem, jsem cvičil girls, což byli převlečení kluci a byl z toho spíš fajn Silvestr než divadlo.

Jak to bylo s ochotnickým divadlem ve vaší rodné Příbrami?

Mělo ohromný význam. Jinak by tam člověk tenkrát divadlo neviděl. Byl tam spolek SPOPROZBUDIV (Spolek pro zbudování divadla) a Sokol. Příbram měla své ochotnické hvězdy, známé a uctívané. Pro mne znamenaly totéž, co slavné filmové hvězdy. I teď si myslím, že dělali Příbramáci dobrý divadlo.

A jak jste se zapojil, soudruhu, vy?

Jako študák jsem se účinkování vyhýbal, děsně jsem se styděl. A pak, musel bych začít: paní, nesu vám psaní — a to mi tehdy připadalo nedůstojné. Ale po hraní jsem tajně toužil. Toužil, ale neměl jsem odvahu. To až v Praze mne to baflo!

VÝSLECH I

Oblíbený herec: Gabin, Tracy, Beery, V & W, Vlasta Burian a ještě asi tak sto dalších.

Oblíbený malíř: Henri Rousseau, Breughel, Tichý, Zrzavý a ještě asi tak sto dalších.

Oblíbený spisovatel: Thomas Mann, Dostojevskij, Anatole France, Tolstoj [ten nejstarší], Čapek a pár dalších.

Zpěvák(čka): Armstrong, Fitzgeraldová, Pilarová a ještě asi sto dalších.

Sportovec: Pijte to kafe, vystydne vám...

Kytka: Každá!

Zvíře: 99 % savců včetně kytovců, ptáků, ryb a z hmyzu mám nejraději meduláka neboli čmeláka a slunéčko sedmítečné.

*

Užilo se dost srandy. Viděl jsem ochotnického starokomika v operetě, jak začal písničku a po pár verších

mu selhala paměť. Tak přidal taneček. Kapelník začal znovu. A zase jen pár veršů a dost. To se opakovalo několikrát, obecenstvo šlelo. Ty rozpaky, to nejde zahrát! Pak zařval na kapelníka: „Prokope, dost!“ a utek. V životě jsem neviděl tolik děkovaček!

A co vy na profesionální divadlo?

Nemám ho moc rád. Je to teď fabrika na hry, nebo řehole, kde se pod přísným dozorem učitelů plazí žactvo s vobnaženejma nervama a předvádí nacvičený duševní pochody. Slovo profesionál stalo se módním, snobským termínem. Ono se všechno zlehčuje. I amatérismus. Amatérismus, což je vlastně trochu idealismus. A viděl jste někdy nezlehčeného idealistu?

VÝSLECH II

Záliby: moře a plavání vůbec. Třicet bazénů v jednom tahu.

Jídlo: Jako je někdo alkoholik, tak já jsem žráč. Musím to omezit, protože se sobě nelíbím. Chutná mi všechno dobrý.

Pití: Od mléka přes limonády, koly, foly k pivu a pak dál k vínu a sem tam nějaké tvrdolín. Piju v podstatě všechno, zato však dost!

Osobní plány: Nemám. Souhlasím s Renoirem: jsem korek na vodě, sem tam trochu brzdim, sem tam

se trochu vracím. Plány se dělají, takový plán se vlastně sám uskutečňuje. Maluji, když mne něco napadne, a hraju, když to někde někoho napadne.

Názvy vašich některých obrazů: Smečky vědců sondují okolí výzkumného ústavu, Komtesa přistižená příbuznými při tanci s medvědem, Mráz, který se chce zavděčit sedmi ptákům, Kleopatra v uniformě chystá se promluvit k lidu, Usilovná elektrifikace vesmíru...

*

Raději filmuji a dělám televizi než divadlo. Ve filmu je herec s režisérem víc fiftififti. Na divadle si připadám, jako když dělám reparát nebo postupku.

VÝSLECH 3

Co si myslíte o popularitě?

Popularity jsou různých kvalit. Jedno mají společné, a to je jejich rub a lic, protože jsou lidi dobrý a zlí.

Jaký humor máte nejraději?

Humor humoristů, kteří si dovedou dělat legraci sami ze sebe!

Jak byste trávil nejraději svůj volný čas?

Pod vodou.

O čem přemýšlíte, když malujete?

O tom obraze, který maluju, a co vlastně chci namalovat. Během malování ale stejně zjistím, že maluji něco docela jiného.

Co píšete?

Vzpomínky. Ještě mi chybí několik třetin. To není důležité, co píšu. Důležité je, proč píšu. Píšu z radosti nad tím, že jsem gramotný.

V jakém prostředí se cítíte nejlépe a v jakém nejhůře?

Nejlépe se cítím ve společnosti dámy, která mne miluje. Nejhůře se cítím ve společnosti dámy, která miluje někoho jiného...

*

Dostl výsledků, protože Josef Hlino-maz se chystal přimalovat další žebříček. Přitom jsme si povídali řeči, které člověk brzy zapomene (raději). A až docela při odchodu jsem se zeptal, zahrál-li by si s ochotníky.

Momentálně nezahrál ani s ochotníky, ani s profesionály. Mám svých starostí dost.

(Slovo momentálně je příslibem.) A s těmi starostmi je to fakt!

(Prosinec 1969)

Povídal si P. Bošek,

fotografoval P. Jasanský

■ Podle zprávy Průboje v Ústí n. L. byl okres Chomutov pověřen uspořádáním celostátní divadelní přehlídky vesnických souborů tělovýchovných jednot v r. 1970.

■ CO HRAJÍ NAŠE SOUBORY: V Chodouni u Zdic Borovu Zuzanu Vojřovou, ZK Škoda Plzeň Čapkovu Věc Makropulos, činoherní skupina při KDDM v Plzni Divou Báru, v Úvalně u Bruntálu Tomanovo Slovanské nebe, pražský Máj Klímovu Porotu, v Moravských Budějovicích Bolta Člověk pro každé počasí, v Dalešicích Dalskabáty, v Náměšti n. Os. detektivku Paní Pipperová zasahuje, v Předíně Na tý louce zelený, v Okříškách Z českých mlýnů, v Mohelně Sněhovou královnu, v Jemnici Chytrou princeznu, v Rudíkově Babičku, v Řimově O princezně Zlatovlásce, v Holubicích na Vyškovsku pohádku Honza a čaroděj, v Tuří na Jičínsku Čertovy zlaté vlasy, na Opavsku jsou do soutěže mj. hlášeny tituly Večer tříkrálový, Charleyova teta, Dvojhlavý orel, Chudák manžel, Kříž u potoka a Po staru se krást nedá.

■ V sobotu 29. listopadu 1969 skončil III. divadelní Erbenův Miletín, který byl přehlídkou nejlepších divadelních souborů okresu Jičín. Po posledním představení (V+W: Nebe na zemi) se uskutečnilo setkání divadelních ochotníků z celého okresu, zhodnocení činnosti za rok 1969 a předání finančních odměn. V kategorii městských souborů byl odměněn Jičín a Hořice, v kategorii vesnických souborů Miletín, Butoves, Kopidino a Vrchovina, v kategorii dětských souborů Pecka, Stará Paka a Lužany. Titul nejlepší divadelní představení roku 1969 získala inscenace lyrické komedie A. de Benedettiho Ustláno na růžích v nastudování jičínského souboru J. K. Tyla. Režisér Václav Páca odvedl vyvážené představení s jasným režijním záměrem, stylově čistou výpravou a dobrými hereckými výkony. Porota dále zhodnotila celkovou úroveň III. divadelního Erbenova Miletína a odměnila věcnými cenami Nadu Maštálkovou z Jičína za postavu matky v komedii Ustláno na růžích, Líbu Rendlovou z Hořic za roli paní Horníkové v komedii Muži nestárnou a Jiřího Kněžourka za postavu Horátka ve hře Nebe na zemi. Cenu za režii získal Karel Formánek z Butovse za režii pohádky Čertovy zlaté vlasy a cenu za nejlepší scénu Jindra Tomeš z Miletína za výpravu ke hře Nebe na zemi. I. M.

■ Kulturní adresář ČSR (s mezinárodním doplňkem), Přehled kulturních, politických a vědeckých výročí roku 1971 a další publikace pro výchovné pracovníky, učitele a kulturní organizátory vydá letos Ústav pro výzkum kultury v Praze 1, Maltézské náměstí 1. Zájemcům ústav zašle bližší informace.

MARTÍNEK 2

CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED

PRVNÍ ZPRÁVY O EXISTENCI DIVADELNÍ KULTURY NA ÚZEMÍ DNEŠNÍHO SSSR

53 n. l. aktualizované představení Euripidových „Bakchantek“ v Artašatu

kolem 60 n. l. existence divadelní skupiny antického typu na dvoře arménských vládců

kolem 60 n. l. arménský panovník Trdat I. si přivezl z Říma herce-pantomima, Neronův dar

1068 varování církevního synodu před hříšným uměním potulných mimů — skomorochů

poslední třetina 11. st. vyobrazení skomorochů, popřípadě byzantských mimů, na schodišti chrámu sv. Žofie (Sofijskij sobor) v Kyjevě

12. st. množí se výtvarné památky: náramky s vyobrazením skomorochů, kresby v soukromé korespondenci

13. st. výtvarné památky zachycují skomorochy — miniatury v letopisech (tzv. Radzivilovský rukopis)

1485 fresky v pskovských chrámech (skomoroch hanobící předistou Matku boží)

10.—16. st. množství zpráv o kritickém postoji pravoslavné církve vůči dobovým představitelům divadelního umění — potulným mimům, skomorochům ohlasy produkce skomorochů v bylinách, pohádkách a lyrických písních v literárních pramenech se objevuje postava velebného starce, pěvce, který navazuje na stará podání předků, podmalovává přednes hudebním doprovodem

1547 hostuje v Moskvě italská divadelní skupina

1570 novgorodský biskup Pimen je veřejně potrestán církevními kruhy: vođen po Moskvě jako skomoroch, s bubnem a dudami

14.—17. st. častěji se vyskytují teatralizované liturgické podívané a slavnostní obřady (umývání nohou starcům, květinové slavnosti, „Hra o třech mládencích v peci ohnivé“)

sílí odpor pravoslavných kruhů proti světským radovánkám, umění skomorochů je posuzováno jako nebezpečný pozůstatek pohanských kultů

současně vzrůstá zájem panovnického dvora o nejruznější zábavy a podívané:

car Ivan III. povolal pištce a trubače;

car Ivan IV. si oblíbil hudebníky, šašky a trpaslíky, oblíbeného šaška, Osipa Gvozděva, dokonce zabil v záchvatu hněvu;

car Fjodor Ioannovič měl v lásce hudebníky;

cara Vasilije Šujského uspával vypravěč pohádek;

car Michail Fjodorovič zařadil hudebníky a šašky do dvorní družiny [zachovala se jména: Klim Orefin, Petr Spapogov, Bogdan Puřata]

zprávy cizích obchodníků a vyslanců vyslovují podiv nad „barbarskými zvyky“, podle nichž jsou hudebníci i šaškové členy dvorní družiny

dílejší zprávy o repertoáru — historické písně, komické scénky v duchu základních výjevů komedie o Petruškově (Jak Petruška kupoval koně, Jak Petrušku napálil cikán, Jak Petrušku léčil doktor-šarlatán, Jak Petruška hledal nevěstu, Jak Petrušku odvedli na vojnu atd.)

LIDOVÉ DRAMA

16.—17. st. (literární zápisy většinou z počátku 18. až 19. st.)

„Komedie o Petruškově“
teatralizované písně a tance („Pod lesem seli len“, „Dobyť Kazaně“...)

scénky lidových her, z nichž vznikají celé cykly:

„Král Maxmilián a jeho hrdý syn Adolf“,

„Lodka“ (pod názvy „Hrsta loupežníků“, „Ataman“ aj.)

„Pán“ (pod názvy „Bojar“, „Pán a bojar“, „Pyšný bojar“ aj.)

texty se vzájemně překrývají s repertoárem skomoročů, řada scének potulných mimů přešla do lidového dramatu, především se zde uplatnil princip ironického komentování děje (jak se krade hrách, jak si vykračuje bojar, jak se děvčata naparují před zrcadlem, jak babka peče lívance... ve vystoupení medvěďářů)

ŠKOLNÍ DRAMA

1619 Havvatovičova intermedia (lvovská duchovní škola)

1631 Intermedia Petra Mohyly (lvovská duchovní škola)

1630—1640 „Hra o cudném Josefovi“ (kyjevská duchovní škola)

kolem 1650 verze vánočního biblického cyklu, provozovaná žáky duchovních škol v osobitě podobě, z níž vzniká ukrajinský vertep, ruský veršep a běloruský batlejka. Loutková hra na prosté, přenosné scéně, nepohyblivé loutky, ukazované ve dvou rovinách nad sebou (světské výjevy, liturgické výjevy)

PRVNÍ ETAPA DVORNÍHO DIVADLA

1648 car Michail Fjodorovič zakazuje veškeré zábavy, kolové tance, zpěv na ulici, doma i na poli. Nařizuje, aby byly odevzdány veškeré hudební nástroje, masky a kostýmy. Stanoví přísné tresty pro skomorochy (bití, utěti ucha, pravé ruky, mučení i tresty smrti); tresty pamatují i na diváky, zvláště pak z řad duchovenstva

1657 výnos moskevského patriarchy, který opakuje carovy zákazy

1659 podrobná zpráva carského vyslance, Lichačova, o divadelních slavnostech ve Florencii

1664 vystoupení anglických komediantů v Moskvě

1668 podrobná zpráva carského vyslance, Potěmkina, o pařížském divadelním životě, mj. popis představení „Amphitryon“ s hereckou účastí J. B. Moliéra

1672—1676 dvorní divadlo v Moskvě, vedené pastorem J. Gregori.

Repertoár tvořily variace her německého školního divadla:

„Hra o Artaxerxovi“,

„Komedie o Tobíašovi mladším“,

„Judita“,

„Komedie o Jegorovi“,

„Komedie o Adamovi a Evě“,

„Malá komedie o Josefovi“, ...

1684 moskevský patriarcha Ioakim zakazuje „dábelské hry“ v předvečer Štědrého dne

DRUHÁ ETAPA DVORNÍHO DIVADLA

1702 do Moskvy pozvána německá divadelní skupina Kunstova, později Fürstova

1705 na přání Petra I. utvořena skupina ruských herců, která uváděla intermedia v národním jazyce. Zachovala se jména prvních ruských herců: Fjodor Buslajev, Semjon Smirnoj, Dmitrij Jakovlev, Michajlo Sovetov, Nikita Kondratov, Vasilij Tělenkov
Pro petrské dvorní divadlo zbudována scéna na dnešním Rudém náměstí, zahraniční skupiny nemohly však uskutečnit carovy požadavky, aby se na jevišti objevily aktuální hry, propagující státnické reformy. Díla vyostřená proti konzervatismu bojarských i církevních kruhů, schopná objasnit nutnost zápasu o přístup k moři atd.

1710 maškaráda — svatba trpaslíků jako vrcholný divadelní výstup v rámci velkolepé podívané

PETRSKÉ ŠKOLNÍ DIVADLO

1701 „Drama o Lazarovi“ (Moskevská akademie)

1702 „Světské království klaněním se modlám vyvrácené a kázáním apoštola Petra znovu obnovené“ (Moskevská akademie v předvečer narozenin Petra I.)

1703 „Vítězství světa pravoslavného“ (oslavné dílo, prosazující nutnost reformem celého státního zřízení — Moskevská akademie)

1710 školní scény uváděly:

„Komedii o Indrikovi a Melendě“,

„Hru o Petrovi Zlaté klíče“,

„Komedii o hraběti Farsonovi“ aj.

Variace německých rytířských příběhů, v nichž stále více převládaly domácí patriotické názory; s tematickou proměnou nastupovala také změna estetických principů. Ruské školní divadlo kladlo větší důraz na inscenační praxi, postupně opouštělo charakteristiku postav v duchu náboženské alegorie s neměnnými symboly

1735—1737 Intermedia Mitrofana Dovgalevského „Komická hra k oslavě narození Kristova“ a „Dojemný obraz lásky boží k člověku“, dokumentující zjevný rozpad tradičního školního divadla

TŘETÍ ETAPA DVORNÍHO DIVADLA

1726 Postřehy ruského spisovatele Kantěmira o francouzském dramatu a divadle, v nichž se požadoval analogický vznik domácí klasicistické dramatické tvorby

1738 zprávy německého historika J. Stählina o ruském umění, o zpěvohře, baletu, dvorní činohře (souborné vydány 1769)

1740 v Petrohradě hostovala německá divadelní skupina K. Neuberové

kolem 1750 v Petrohradě hostoval francouzský divadelní soubor, který uvedl improvizované pantomimické výjevy v duchu komedie dell'arte: „Potvůrka Smeraldina“, „Proměny Harlekýnovy“, „Proradný doktor“ aj.

1752—1756 připravována ruská dvorní scéna, vyhledávána budova, soubor i vedení. Skupina jaroslavských amatérských herců zařazena do šlechtického lycea, aby se zde seznámila s dvorní etiketou a estetickými požadavky klasicismu

Pokračování

Milí mladí přátelé,

dnes se zase vrátíme k naší soutěži a k vašim dopisům. Strašidlí pohádku necháme na příště, protože přicházejí odpovědi na otázky z lednového čísla. No nevím—nevím, jak to všechno dopadne. Dějí se v té pohádce prapodivné věci. Ale hlavně vychází najevo, že i to nejstrašlivější strašidlo je hodnější než kterýkoliv kluk. To vám řeknu, já být takové strašidýlko, tak bych se na mou duši bála za bílého dne mezi děti. Snad by stálo za to, založit Klub na ochranu malých strašidel před dětmi.

Mezi ostatními pohádkovými dopisy se nám nejlépe líbil ten od malé Petry z Hradce, bohatě ilustrovaný. Píše nám:

Vážená redakce,

pohádka by mohla být o našem vodníkovi, co sídlí u nás na chatě v studni. Když zapumpujeme, myje si ruce. A když v zimě vypouštíme vodu ze studně, čistí si zuby, pak si usmaží řízky, nají se, nastartuje motorku a odjede. O tom vodníkovi je to svato-svatá pravda, protože to slyšela i naše Hanka.

A na druhé straně dopisu je pěkně v barvách vyvedený vodník, jak si myje ruce, smaží řízky, čistí si zuby a startuje motorku.

Jenže v té Tvé pohádce, milá Petro, vystupuje zatím jen sám vodník a my bychom chtěli, aby v ní mohlo hrát co nejvíc dětí. A tak bys nám měla napsat víc o tom, jaké má vodník kamarády nebo příbuzné a jak si rozumí s dětmi. Jestli je honí a straší — nebo jestli je jejich přítel a pomáhá jim, když se dostanou do nějaké šlamastiky. Třeba o tom všem bude něco víc vědět vaše Hanka. Tak se s ní poraď a napiš nám!

Začaly se nám už také množit náměty na detektivku. MILOŠ KRČMÁŘ z Lipníka nad Bečvou píše svou detektivku na pokračování. V minulém dopise je dokonce zpráva, napsaná tajnou abecedou, kterou se mi dodnes nepodařilo rozluštit. A tak trnu obavami, zda maskované policejní hlídky, které se stáhly k Vodičkově ulici, uchrání detektiva Šmidlifuka, kterého vlákal do léčky prohnáný zločinec Kin Pon. Poslední Milošův dopis končí větou: „Případ skladiště zbraní zůstává stále ještě otevřený.“ Tak Tě Miloši moc prosím, abys mne dále nenapínal a sdělil mi, jak to se statečným Šmidlifukem dopadlo.

V některých detektivkách je moc vražd a spousta krve a dokonce i zavražděné děti — a to se nám nelíbí. Například: „Vtom zaslechl dětský výkřik. Trhl sebou, vstal a šel po hlase. Velmi se ulekl toho, co spatřil. V nedalekém kroví viděl kaluž čerstvé krve. Začal prohledávat keře

N Á P A D N Í K

(Pro děti, které si umějí vymýšlet)

s velkou úzkostí v srdci. Našel nedaleko sebe dvě malé dětské botičky!“ Milá Dagmar i vy ostatní pisatelé hrůzostrašných detektivních příběhů! Zdá se nám, že se snažíte ve svých povídkách napodobit detektivky pro dospělé. Ale my bychom chtěli, aby ve vaší detektivce bylo víc psiny a aby se v ní řešily jiné záhady než vraždy

a těžké zločiny. Jak o tom píše ve svém dopise Hana:

Vážená redakce,

detektivní hra, ve které by hrály děti, může mít i docela všední námět, třeba ztracený povlak na peřiny. Na tom samozřejmě není nic zajímavého. Zajímavější by ovšem bylo, kdyby rodinný „detektiv“ po dlouhém pátrání zjistil, že on sám je pachatelem, protože například při posledním převlékání zapomněl povlak sundat a oblékl na něj čistý.

V takové hře může ovšem být i opravdový zloděj, a to je potom nejzajímavější. Nejdříve je třeba ho odhalit. Například podle tkaničky od bot, kterou ztratil. Podle toho, jak je pošlapaná, zjistí detektiv, že byla rozvázaná a že její majitel prošel lomem na konci města (podle červené hlíny). Po bližší prohlídce zjistí, že jde o tkaničku od bot zakoupených před týdnem ve státním obchodě, a to od bot italské výroby. Podle toho detektiv usoudí, že pachatel má v obchodě velmi dobré známosti, popřípadě tam sám pracuje a nakonec padne podezření na vedoucího prodejny, který bydlí za lomem.

Dále je v dopise řada cenných rad jak dopadnout zločince a všechny jsou hodny dětských detektivů-amatérů velmi vyspělých. Vedle fantastických honiček končících na kostelní věži – nebo na kládě nad propastí, je zde i rada svědčící o tom, že pisatelka je vděčnou divačkou televizních TIPŮ:

Ovšem může být dopaden i způsobem DOMÁCÍMU LIDU BLIŽŠÍM, například když zjistí, že je poslední den na vsazení Matesa, raději riskuje a je dopaden v místní sběrně.

Je zde i řada aktuálních postřehů:

Anebo je zločinec přistižen na nádraží, když mu ujede vlak, který má v ten den pouze 2 hodiny zpoždění – s čímž pachatel samozřejmě nepočítal.

Jistě máte také řadu školních problémů, které by bylo možno v detektivce řešit. Záhadné zmizení třídní knihy, falešný inspektor, který vydá různá senzační nařízení, ztráta plánů vynálezu napovídacího stroje a co já vím, co všechno ještě. Jen ty vraždy, pěkně prosím raději ne.

V příštím čísle se dozvíte jména těch, kterým za zdařilé náměty posíláme pěknou knihu. A hlavně nám pište další pohádkové a detektivní náměty na známou adresu: Nápadník AS, Dům dětí a mládeže, Lidická 50, BRNO.

Při metodických seminářích o práci v dětských divadelních souborech je obvykle příprava dětí dělena na „hlasovou“ a „pohybovou“ a cvičení probíhají odděleně. Ve volných improvizacích však již tak přenesně neodddělujeme pohyb a slovní projev a necháme děti jednat volně. Nechci tím říci, že by nebylo možno improvizovat čistě pohybově, nebo jen slovně – u stolu. Ale jeden a tentýž podnět může být inspirací jak pro vyjádření slovní, tak pro vyjádření pohybem, ať už přecházíme z jednoho projevu k druhému, nebo použijeme oba současně. Příklad takového využití jediného inspiračního podnětu k rozvíjení slovní i pohybové kultury jsme poznali na hodině dramatu páté třídy základní školy v Utrechtu. Inspiračním impulsem zde byla řada konkrétních zvuků, na které děti reagovaly vyprávěním příběhu a posleze pohybovým vyjádřením tohoto příběhu. Někdy můžeme slovní i pohybovou reakci spojit tak, že probíhá současně –

INSPIRACE

děti při kolektivní pohybové improvizaci spolu zároveň i mluví.

Velmi blízko tomuto námětu jsou improvizace, jejichž podnětem je poslech hudby. Je však především nutno vytvořit takové prostředí, aby se děti mohly soustředit a nebyly nikým a ničím vyrušovány. V zimním období, kdy je brzo tma, je nejlépe zhasnout světlo, aby se děti mohly plně soustředit. Nebo je alespoň vyzveme, aby zavřely oči. Mohou přitom sedět, nebo i ležet na zemi. Pokud vidíme, že se děti ještě dosti nesoustředily, zahrajeme jim úryvek hudby dvakrát a čekáme, až některé z dětí samo začne vyprávět. Nemá smysl spěchat, vyvolávat děti, pobízet je, napovídat jim.

Vybíráme raději takové skladby, které nejsou moc známé a neříkáme předem dětem nic ani o skladateli, ani název skladby. Snažíme se však vybrat úryvky, které mohou

u dětí vyvolat určitou náladu, vzpomínku, představu. Nejde nám již o to, aby děti vyprávěly srovnalý děj. Budeme chtít pouze, aby děti vyjádřily slovně a pohybově dojem, pocit z poslechu hudby. Rozhodně nesmíme dětem nucovat vlastní představu, nebo chtít, aby jejich představa vycházela z názvu skladby.

Hudba v dětech často vyvolává představu procházky lesem, po louce, v rušném městě, v dešti, ve větru. Někdy vyprávějí děti tak, jako by samy šly určitou krajinou, jindy jako by se jen dívaly z dálky. Klidná hudba vyvolá obraz pomalu plynoucí řeky v mírné krajině, dramatická hudba bouří v horách. Děti se snaží sdělit určitý pocit, náladu vyvolanou poslechem hudby. Když se stane, že některá zvlášť typická ukázka vyvolá ve všech dětech podobné pocity, můžeme přejít i k pohybové improvizaci, kdy děti reagují v prostoru přímo na hudbu. Nejde nám o taneční etudy, děti mohou jen chodit, stát, nebo i se-

dět, ale nějak, i když jen mírným pohybem, reagují na hudbu.

Někdy mohou být představy dětí velmi různé a přece jim nemůžeme upřít souvislost s hudebním úryvkem. Při poslechu Janáčkovy skladby „V mlhách“ se vybalil dětem pocit deštivého dne, mlhavého rána, ale jeden z chlapců velmi suggestivně líčil, že si při poslechu představil velmi starého a velmi opuštěného muže, který se pomalu houpá v houpacím křesle a několikrát opakoval — je sám, je opuštěný, nikoho nemá.

Při tomto intimním vyprávění nad hudbou nikoho neopravujeme a nikomu nic nevnučujeme. Každý je jiný a nejhorší by bylo, kdyby náš přístup vedl děti k předstírání. Kdyby ve snaze zavděčit se nám vymýšlely originální obrazy, aniž by se vůbec snažily skutečně hudbu co nejsoustředěněji vnímat.

Jistě bude zcela odlišná reakce dětí na „Faunovo odpoledne“ Clauda Debussyho než na Beethovenovu „Osudovoi“. Při hudbě Clauda Debussyho děti velmi často vyprávějí o vílách, tančících na louce, o potůčku, o hrách motýlů. Při poslechu části „U muziky“ ze Slovácké svíty V. Nováka se děti shodovaly v tom, že jde o radostné veselí někde na venkově, že se lidé scházejí na návsi, stavějí máj, že je to svatební veselí apod. Protože zde nikdo neměl zcela odlišnou představu, přistoupili jsme ke kolektivnímu pohybové improvizaci. Znovu jsme hráli skladbu — dívky se procházely ve dvojicích a trojicích, chvílemi se zastavily v hloučku, zatočily se v kolečku — chlapci nejdříve jen přihlíželi, pak se začli také procházet, zdravili se, vítali. Igor se postavil, trochu rozkročen, založil si ruce a s velkým zaujetím pozoroval ostatní, chvílemi se rytmicky pohupoval v kolenou. Hudba se stupňovala, dívky i hoši si podávali ruce, až vytvořili velké kolo, které se prudce roztočilo. Jen Igor stál opodál, přenášel rytmický váhu těla z nohy na nohu a sledoval točící a smějící se kamarády. Bylo to „přesné“, jak naše děti často říkají, když se jim něco daří.

A nyní jedna ze skladeb George Gershwin. Většina dětí si představuje chůzi v rušné ulici města, plné neónů, hluchících aut a spěchajících lidí. Michal vypráví: „Po velkoměstské ulici jde mladý člověk — není to už dítě a není to ještě dospělý — ale já to nejsem — já se jen dívám — on má ruce v kapsách a klátí se, dívá se do výkladů, po lidech, píská si... A protože všichni cítí tuto skladbu

Vysokomýtské děti hrají Pramen moudrosti (Prokopová-Zavoralová)

velmi podobně — zazní hudba znovu, aby se místnost změnila v rušnou velkoměstskou ulici plnou spěchajících lidí, kteří se neznají, míjejí se bez zaujetí, na rozdíl od předcházející ukázky, kdy se naopak všichni účastníci venkovské veselice důvěrně znali. Tu a tam se někdo vymkne tempu velkoměstské ulice — loudá se, má dlouhou chvíli, ale rytmus skladby je cítit i z jeho postoje.

A tak střídáme různé úryvky hudby a před zraky dětí pochodují vznešené průvody králů, šikují se rytíři k boji — nebo jen jemný větřík si pohrává s jejich vlasy — nebo je jim jenom smutno nebo krásně. Často ve svém vyprávění uvádějí děti i barvu svých představ: na velkém detailu žluté květiny sedí modrý motýl — po sytě zelené louce pádí bílý kůň s vláající hřívou.

Nemusíme vždy postupovat od slovního vyjádření pocitu z hudby k pohybu. Někdy můžeme začít i opačně. Děti jdou přímo do prostoru a snaží se nejdříve (každý sám pro sebe) vyjádřit svůj pocit pohybem a teprve potom slovem. Někdy můžeme po celou dobu jen sedět v neosvětlené místnosti, poslouchat a vyprávět. Jindy se děti rozsadí tak, aby měly kolem sebe dost místa, a reagují na hudbu jen pohybem a vůbec nemusí mluvit. To všechno záleží na momentální

situaci, na atmosféře, která se vytváří. Nic se tu nedá dělat na povel. Mohlo by to vést děti k předstírání, k pohotovému hromadění slov — a o to nám přece nejde. Nechceme vychovávat z dětí řečníky. Chceme, aby se děti i v naší uspěchané době dovedly citlivě zaposlouchat do hudby — klasické i moderní a aby dokázaly vyjádřit svůj pocit; aby prostřednictvím hudby poznávaly sebe a nacházely vztah k ostatním.

Zeptáte se teď, jakou má toto všechno praktickou cenu pro jevištní práci s dětmi, zdá se vám možná, že tyto meditace nad hudbou mohou sice obohatit dětské vnímání, ale že nic konkrétního nepřinesou pro vaši práci. Chybí přesný metodický návod, tematická terminologie, měření výsledků.

A přece — děti hledají vyjádření pro rytmus a melodii skladby, poznávají prostor a učí se v něm pohybovat. A tak, i když s nimi nemluvíme o technické stránce projevu, stává se kultivovanějším, a to se nám projeví i při konkrétní práci na jevištním pořadu.

Hudba je jedním z nejsilnějších inspiračních zdrojů, ale je nutno přistupovat k práci s ní citlivě. Byla by chyba použít ji pouze jako rytmického doprovodu k technickým pohybovým cvičením.

J. DELONGOVA

Praktické kapitoly z OSVĚTLOVÁNÍ

Na portálovou konstrukci umísťujeme tedy po dvou reflektorech. Nižším, který je asi 2 m nad podlahou jeviště, zajišťujeme při provozu světelný „průvan“, to je základní hereckou hladinu světla asi 1 až 2 m za oponou. Také výška světelné hladiny nemusí překročit 2 metry. Jen málokterý herec je vyšší. Reflektory nad průvany používáme k posílení „plastiky“ jevištních dekorací, nebo vytvoření druhého průvanu. Použijeme-li portálové reflektory k projekci pomocí nástavců, vždy to budou ony, umístěné výše.

Námi uvažovaný divadelní prostor bude tedy osvětlován dvanácti reflektory rozmístěnými takto: pět reflektorů v hledišti, tři na jevištním mostě a po dvou na bočních portálech. Je však výhodné, některé vedení k reflektorům portálovým paralelně propojit. Lze tak získat další ovládané větve, které se nám mohou hodit.

JEVIŠTNÍ LÁVKY

Kolem některých jevišť, zvláště těch, která mají vyšší provaziště (to je dvojnásobnou výšku jevištního portálového obrazu), bývají konstruovány ochozy nebo lávky. Slouží jednak k ovládání tahu a k umístění bočních osvětlovacích reflektorů, zpravidla řady RDM 500, většinou však 1000 W. Tato svítidla nám velmi pomáhají ve vytváření iluze plastické dekorace. Jejich boční světelné kužely tvoří i na mělkém reliéfu dekorace dlouhé, kontrastní stíny a posilují tak plasticitu. Velmi vhodně nám také pomáhají ve vysvícení zadního hracího prostoru před horizontovým závěsem, aniž by nám takto osvětlená tělesa vrhala na jeho plochu nežádoucí stíny. Máme-li možnost vhodného vykrytí bočního světelného zdroje šálou nebo sufitou, lze jimi velmi úspěšně svítit i do protisměru, to je vytvořit tzv. „kontralicht“, obrysové světlo, v poslední době s oblibou režiséry žádané.

Lávky a ochozy bývají často vykrývány

černými sametovými závěsy bočního horizontu. V takovém případě musí být lávková osvětlovací tělesa umístěna až nad závěsem. Proto bývá výhodnější, je-li pravý a levý bok jeviště vykryt systémem zavěšených sametových šál, vázaných na otočná ramena (viz obrázek), která umožňují různou variabilitu a boční nástupy herců na jeviště.

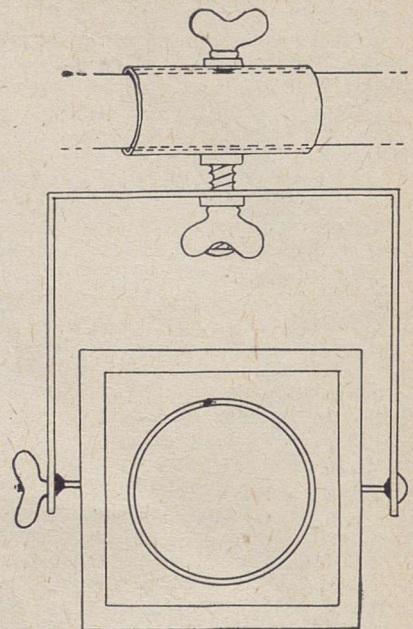
Ty prostory, které nedisponují přiměřenou výškou od podlahy ke stropu, by měly mít ve stropě jeviště zabudované nejen nosníky (trubky $\varnothing$ cca 22 mm, T železa atd.), na něž budou vázány sufity, vykrývající jevištní strop, nýbrž po stranách jeviště u stropu otočná ramena bočních horizontových šál. Je velmi výhodné, aby v místech, kde se tyto šály otevírají do jeviště, byl prostor pro umístění bočního osvětlovadla — stačí řady RD 500 W —, které s úspěchem nahradí světlo z lávky všude tam, kde ji pro nízký strop nemáme. Abychom získali větší variabilitu tohoto reflektoru a mohli si volit kterýkoliv prostor mezi šálami, navlékneme jeho závěsnou konzolu na nosnou žerď. Takovýto způsob umístění nám i šetří drahocenné místo po stranách jeviště (viz obrázek).

Nemáme-li k dispozici dostatek ovládaných okruhů, zapojíme boční lávkové nebo konzolové reflektory do zásuvek příslušného portálu; buďto jako paralelní světelný zdroj (pozor, aby součet wattů nepřekročil povolenou dimenzi světelného okruhu! Lélaty by nám ven pojistky); nebo je zapojíme místo reflektoru portálového. Tam, kde máme ovládané zásuvky i v podlaze jeviště, lze tyto reflektory zapojit i do nich.

HORIZONTOVÁ BATERIE

Skupinu širokoúhlových, neoptických reflektorů řady HL 500 W, častěji HL 1000 W, zavěšených na jevištní tah nebo konzolu stropu a osvětlujících zadní horizontový závěs nebo prospekt, nazýváme „horizontovou baterií“.

Na malých jevištích bývají tato osvět-

Posuvná objímka bočního závěsu reflektoru — detail

lovadla nahrazena rozptylovými koryty s 250, nebo 500 W obyčejnými žárovkami, filtrovanými hranatými skleněnými filtry, obvykle v těchto barvách:

SM — světle modrá — barva vzduchu
TM — tmavo modrá — noční
OR — oranžová, světlejší, někdy žlutá
B — bílá — umožňující filtrování kte-

roukoliv barvou

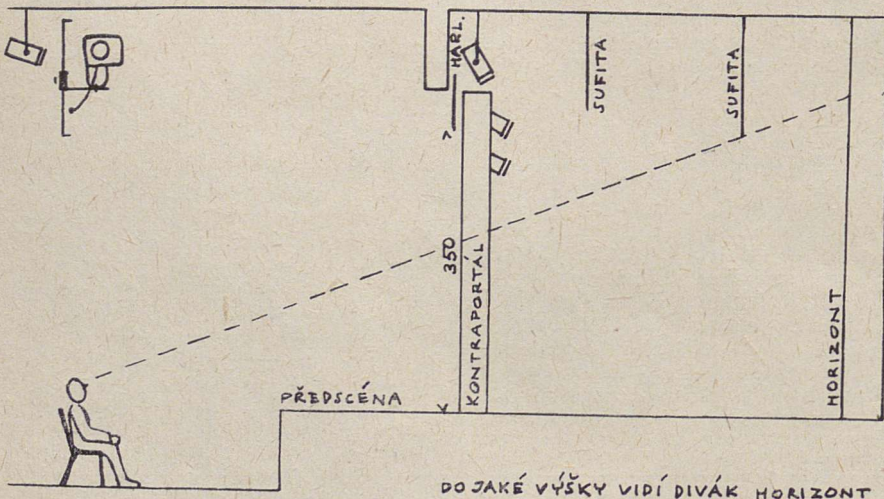
Je pochopitelné, že v ideálním případě je každá z vyjmenovaných barev samostatně ovládaná, aby je bylo možné směřovat v různé skladby. Světla modrých a tmavo modrých rozptylových koryt musí být pravděpodobně víc. Jinak bychom na základní šedo-bílé barvě horizontového prospektu nedocílili žádoucí intenzity modrého nebe.

Na celé řadě amatérských jevišť jsem zjistil, že tato horizontální tělesa jsou elektricky pevně připojena, což považují za značnou nevýhodu. Jednak má natrvalo blokuje další ovládané okruhy (zneumožňují např. paralelní propojení podlahové zásuvky a zásuvky horizontové baterie, nemohu místo horizontového tělesa použít vany na podlaze), dále velmi znesnadňují údržbu koryt v případě poruchy a vylučují variabilitu přepichování a přeskupování jednotlivých barevných obvodů. Z uvedených důvodů je žádoucí horizontovou baterii připojovat do skupin zásuvek, seřazených podle uvedeného klíče:

1 — 2 — 3 — 4 1 — 2 — 3 — 4 —
1 — 2 — 3 — 4

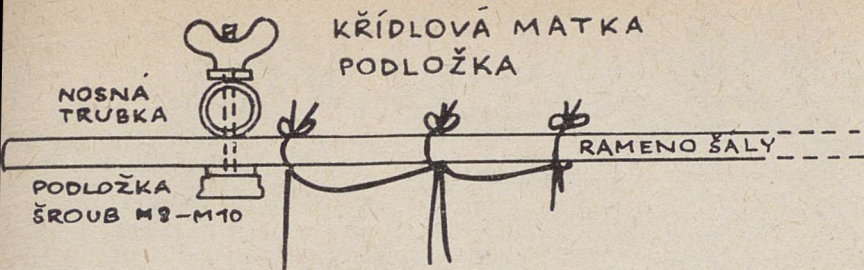
(Číslo představují čtyři samostatné okruhy ve třech skupinách, což znamená, že pro kteroukoliv barvu mohou mít na jednom ovládaném okruhu až tři světelné zdroje.)

Elektrický přívod k uvedeným skupinám — krabicím z plechu po čtyřech

DO JAKÉ VÝŠKY VIDÍ DIVÁK HORIZONT

U nízkých jevišť natíráme i jejich strop černou matnou barvou

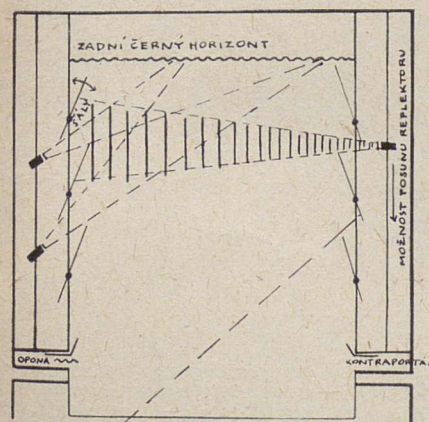
Detail ramena boční otočné šály

zásuvkách — je veden ohebným vodičem posíťm koží, připojeným na svorkovnici malého rozvodu na některé boční stěně jeviště. Je samozřejmé, že plechové krabice se zásuvkami jsou řádně k tahu s horizontovou baterií uchyceny třmeny a uzemněny. Také přívodní kabel musí být k tahu přichycen, nejlépe přivázán až k některému okraji tahové trubky nebo tyče, aby byl co nejméně namáhán v tahu.

Na profesionálně vybavených jevištích bývají horizontové baterie složeny z desítek zářivkových trubíc různých barevných skupin. Výhodou zářivkového osvětlení horizontu je jeho „měkkost“ a stejnoměrnost bez děr.

Malá jeviště — a ty máme především na mysli — se bez horizontové baterie obejdou. Také proto, že k řádnému vysvícení celé jeho plochy je třeba značné energie světla. Máme-li je však k dispozici, upravíme si její elektrické připojení, jak bylo shora popsáno. Horizontová baterie musí být před zrakem diváka vykryta sufitovým závěsem. Pozor, aby byl dostatečně od těchto těles vzdálen a nebyl příčinou požáru! Budeme-li s nimi při hře svítit, dbáme toho, aby tato vykřívající sufitu nám „neřezala“ jejich světlo na podlaze jeviště. Měla by tato tělesa — ať už jsou jakékoliv konstrukce — být zasvěcena tak, aby úhel jejich světla splýval s horizontem u podlahy. Je dobré, máme-li všechny stěny jeviště černě vymalovány. Stane-li se, že na některou z nich padne paprsek světla anebo se na některém místě poodorne černý samet horizontového závěsu, splývají obě černé barvy dohromady.

Půdorysné schéma bočních závěsů a umístění reflektorů na boční zdi

© POHLED BOČNÍHO DIVÁKA NA SPLÝVAJÍCÍ ŠÁLY

dy a divák tento nedostatek pomine. Jsou-li stěny jeviště šedé, nebo dokonce bílé, je velmi těžké je řádně před světlem horizontových, ale i jiných těles vykryt.

STROP JEVIŠTĚ

Přes okolnost, že strop před zraky diváka vykříváme několika sufitami, je vhodné, aby byl černě malován. Zvláště je-li příliš nízký. Počítáme-li s možností zavěsit sem nějaké dekorativní svítidlo, jako lustr, stahovačku, či jiné těleso podle přání režiséra s výtvarníkem, měli bychom zde mít kromě háku, tahu nebo jen konzoly ovládanou zásuvku.

Nemáme-li na regulátoru samostatně ovládanou větev, pomůžeme si opět paralelním připojením některého okruhu horizontové baterie nebo podlahy.

Lustry a ostatní „reálná“ osvětlovadla zavěšujeme vždy tak, aby byla zajištěna bezpečnost herců pod nimi. Na jevištích, kde je k dispozici provazistě, vážeme tato tělesa k tahovým tyčím pomocí lanek, nikdy nenecháme viset svítidlo jen na přívodní šňůře či kabelu.

Pomáháme si tím, že přívodní kábelík i s nosným lankem, ukončeným karabinkou, navlékneme do černého, nejlépe sametového „pytlíku“. Jde-li o zavěšení těžkého lustru, nahradíme lanko řetízkem. Těleso má k elektrickému připojení na konci vidlice.

Skleněné křehké baňky nebo cylindry lamp zajišťujeme před uvolněním z oběma přichycením tenkým vázácím „růžičkovým“ drátkem, který diváci prakticky nevnímají, a nám udělá dobrou bezpečnostní službu. Žárovku v lustrech, nikdy vyšší než 40 W zajistíme před samovolným povolením při manipulaci v tazích několikerým omotáním oběma patky izolační páskou. Uchytky jen závit, ne však skleněnou hrušku, kde by se páska přepálila.

Je vhodné, abychom čirou baňku žárovky chránili před přímým divákovým pohledem. Buďto potřením transparentní barvou, nebo kouskem barevné želatiny (žluté nebo oranžové).

PODLAHA JEVIŠTĚ

Každé, i to nejmenší jevištětko potřebuje nutně několik volných zásuvek umístěných nízko nad podlahou nebo přímo v ní. Také ty by měly být ovladatelné z místa osvětlovače. Nelze-li je připojit přes regulátor, měly by být alespoň vypínatelné jističem. K podlahovým zásuvkám připojujeme nejen přenosná tělesa a koryta, ale i reflektory na stojanech a různé efektové přístroje. Často jejich energii potřebujeme k připojení orientačních světel, stolním i stojacím lampám, někdy i k ventilátorům, vytvářejí-

cím na záclonách oken vanutí vánku atd.

Počet podlahových zásuvek je dán velikostí hrací plochy jeviště. Nejmenší jejich počet by však měl být určen třemi ovládanými okruhy: levá strana, střed a pravá strana jeviště. Jak již vyplývá z pojmenování, umísťují se po stranách jeviště, obvykle za bočním i zadním horizontovým závěsem, řidčeji uprostřed scény. To potom musí být skříňka s nimi zapuštěna pod podlahu tak hluboko, aby připojená vidlice osvětlovadla netrčela nad její úroveň. Kabel bývá vyveden zpravidla průvlačným otvorem. To proto aby nebyl krytem zásuvkové skříňky uskřípnut.

V každé podlahové zásuvkové skříňce by kromě ovládaných okruhů měl být jeden okruh „přímý“ neovládaný, jen v kabině osvětlovače jističný, na němž si osvětlovači zkouší, zda jsou tělesa jím připojovaná v pořádku (to v případě, že přes ovládaný okruh nefungují). V praxi se velmi osvědčilo zapojit do každé zásuvkové skříňky všechny podlahové ovládané okruhy. (Mám na mysli zmíněné tři.)

(Pokračování)

Schéma otočných šál bočního horizontu

■ ÚDLUT uspořádal na sklonku min. roku v Příbrami seminář pro režiséry kruhu vyspělých souborů. Bylo vyzváno k účasti 70 předních souborů z českých i moravských krajů. Ačkoliv ÚDLUT hradil značnou část výloh, přijelo pouze 35 účastníků, z toho ještě několik metodických pracovníků. Není to škoda? — V lednu svolalo divadelní oddělení ÚDLUT krajské metodiky pro divadlo a dohadovalo s nimi způsob výběru souborů pro 40. Jiráskův Hronov.

DĚJINY POVÁLEČNÝCH JIRÁSKOVÝCH HRONOVŮ Z PTAČÍ PERSPEKTIVY

XXVI

XX. sjezd KSSS, jím inspirovaný II. sjezd Svazu čs. spisovatelů a celá kritická společenská atmosféra se projevují na hronovském celostátním aktivu, kde pět set ochotníků volá po nové organizační struktuře, jež by respektovala spojení souborů s masovými základnami, ale dala také možnost ochotníkům podílet se na řízení ochotnického divadelnictví. Tenkrát marné volání! O Hronov se v roce 1956 projevil vrcholný zájem veřejnosti — na každý den hlášeno přes tisíc návštěvníků, pět souborů muselo opakovat svá představení potřeť od dvanácti hodin v noci, zúčastnilo se třicet novinářů, piščích pravidelné a obsažné referáty do všech novin, dále řada profesionálních divadelníků, dramatiků, oficiálních návštěv. Vítězí poetická, režijně kultivovaná třebčická inscenace Čapkova Loupežníka s ideálním obsazením mladé dvojice, spolu s radnickou inscenací Nory, pozoruhodně vyjadřující i nejjemnější psychologické nuance Ibsenových postav. Z dalších představení nejlepší Gorkého Děti slunce (Kojetín) a Jiráskův Emigrant (Hronov). Hronov též dějištěm úspěšné ústřední přehlídky uměleckého přednesu (od roku 1957 pak už Wolkrův Prostějov). Závrat z úspěchů pomohla nevidět výjimečnost těchto výsledků a fakt, že ve většině tradičních divadelních souborů se stává práce jen málo rado tnou, mechanickou reprodukcí záležitostí, že z ní mizí prvek opravdové tvořivosti, že konkuruje profesionálnímu divadlu (tehdy nevalné úrovně) ne v nápaditosti a neotřetosti pohledu na svět, nýbrž v oblastech provozních, v konvenčním uvádění konvenčního repertoáru.

XXVII

Už na předcházejících třetích národních přehlídkách se projevil varovné signály: dosavadní způsob soutěžení, který orientuje pozornost jen na hrstku špiček kategorie C, se vyžívá; projevuje se nedostatek sebekritiky a pokorného vztahu k umění; spekuluje se s výběrem her — například inscenace domácí klasiky postrádají po překonání vulgarizujících tendencí vyhraněnější vztah k dnešku, nehrají se u opravdové potřeby a s citem pro žánrovou specifičnost. Repertoár Hronova tvořily většinou konvenční inscenace běžných her, inscenační úroveň byla nižší než v posledních dvou letech, chyběla dobrá hra současného domácího autora (jak smutně kontrastoval Prachařův Domov je u nás a Göllnerova Zločená pýcha s Baladou z hadrů, jejíž průměrná inscenace vojenského souboru byla náhodou zařazena!), započala série neúspěšných Hronovů pro slovenské soubory. Největšími úspěchy byly v roce 1957 gottwaldovská inscenace Vasy Železnovové, Arbuzovův Dům na předměstí v provedení pražského Máje a Nazima Hikmeta Legenda o lásce, s jejíž inscenací vstoupil na hronovské kolbiště tenkrát málo známý brněnský soubor J. Skřivana. Celkově působil Hronov jako rozčarování, v tisku se objevily

rozpačité kritiky, vytýkající s ne dost přesnou argumentací ochotníkům choutky podobat se profesionálnímu divadlu.

XXVIII

Vrcholila celostátní soutěž ve třech žánrových kategoriích. Úspěchy byly především v žánrech, které vstoupily na hronovské jeviště poprvé jako výsledky soutěže — v divadle pro mládež a malých jevištních forem. Vítězné soubory těchto kategorií (pražský Máj a estrádní soubor z Rumburka) dokázaly, že pohádka ani kabaret nemusí znamenat znesvěcení Jiráskova divadla. Mladý charakter tohoto Hronova byl potvrzen i mladými tvářemi na jevišti a v hledišti. Vyznamenání mladé představitelky Anny Frankové z vítězné světavské inscenace se stalo symbolem celého Hronova. Dalšími úspěchy v kategorii celovečerní hry byly kojetínský Racek a brněnská inscenace Ze života hmyzu. Vcelku byl obraz Jiráskova Hronova příznivější než stav hnutí, které ve své většině omlazovací snahy odmítalo a nové soutěžní kategorie ignorovalo. Tímto Hronovem skončila v roce 1958 čtyřletá etapa celostátního soutěžení, která přes všechny výhrady znamenala pro amatérské divadelnictví veliký přínos a v poválečné ochotnické generaci znovu konstituovala Jiráskův Hronov jako vrchol amatérského snažení a symbol životaschopnosti ochotnického divadla.

XXIX

Stranické usnesení o dalším rozvoji a prohloubení ideové účinnosti osvětové práce na našem úseku legalizovalo a urychlilo vývoj sítě poradních sborů a dozavadní celostátní ochotnickou soutěž decentralizovalo (s výjimkou dílčí celostátní soutěže her pro děti a mládež). Hnutí reagovalo zvýšenou aktivitou v okresech a krajích, kde byly vyhlašovány samostatné soutěže, a snahou rozšířit počet souborů na vesnicích (požadavek Sjezdu socialistické kultury na zdvojnásobení počtu účastníků LUT do roku 1965 podcenil kvalitu jako neodlučnou část otázky masovosti). Jiráskův Hronov překvapil několika organizačními novinkami, odehrával se v Hronově, v Náchodě, částečně i ve Žďárkách a náhodské Tepně. V repertoáru se objevilo několik her, které dosud neprošly profesionálními divadly, ale ve dvou případech ze čtyř to skončilo fiaskem. Pražské Realistické divadlo pohostinsky uvedlo Filosofskou historii, několik členů D 34 přednášelo na školení režisérů. Novinkou byly i krajské kroužky, v nichž se diskutovalo o představeních, stejně jako na plenářích a dvou dalších školeních. Celková inscenační úroveň byla pochopitelně značně nižší než v ročnících, které vyvrcholily celostátní soutěží. Neúspěchy bylo řečeno mnoho trpké pravdy o stavu hnutí: že jeho úroveň v masách souborů není valná a na vesnici že je velice nízká, že dobrá vůle vychovávat diváky nestačí ani sama o sobě, ani ve spojení s hodnotným dramatickým textem. Prestiž zachraňovala dvě představení celostátní soutěže pro mládež — Aškenazyho Ukradený mšic brändýské jedenáctiletky a Corrinthovi Trojané pražského Máje. Ani estrádní programy neměly úspěch. Vcelku tedy v roce 1959 obraz nerado trý — v dojemné shodě se stavem, profesionálního divadla, které právě končilo snad nejchudší sezónu od osvobození.

Titulní snímek z programu studentského souboru VIA „Obeznamení s nocí“.

Amatérská scéna, ročník VII (Ochotnické divadlo, ročník XVI), číslo 3, březen 1970. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce Amatérské scény: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčová. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská třída 2, telefon č. 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávkou přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — Vychází jednou měsíčně. — Toto číslo mělo redakční uzávěrku v lednu 1970.

© Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1970.

XIX-XXXIX

▶▶▶ JH ◀◀◀

Mincovy snímky z 26. Jiráskova Hronova (1956). Vlevo nahoře z třebíčské inscenace Čapkovy Loupežníka, dole z radnického představení Ibsenovy Nory (obě vítězná představení), vpravo záběr z královopolské inscenace románu A. Zápotockého Vstanou noví bojovníci

J. Anouilh: Tomáš Becket. Inscenace činohry Národního divadla, foto Sochůrek